

ΤΟΠΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΡΟΛΗΨΗΣ
ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ «ΦΩΣ»
ΔΗΜΟΣ ΕΔΕΣΣΑΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ

τίτλος:
"Σπάζοντας τον κύκλο της βίας.
Σεμινάριο για τη διευθέτηση των συγκρούσεων"

Σάββατο, 13 Ιουνίου 2009

Έδεσσα 2009

τίτλος: σπάζοντας τον κύκλο της βίας. Σεμινάριο για τη
διευθέτηση των συγκρούσεων

ISBN 978 – 960 – 931655 – 2

© 2009 Τοπικό Συμβούλιο Πρόληψης Παραβατικότητας "ΦΩΣ"
Δήμος Έδεσσας
Πλατεία Αιγών 1, 582 00 Έδεσσα

Έκδοση: Τοπικό Συμβούλιο Πρόληψης Παραβατικότητας "ΦΩΣ"
Δήμος Έδεσσας
Πλατεία Αιγών 1, 582 00 Έδεσσα

Συγγραφέας: Συλλογικό

Γενική επιμέλεια: Κωνσταντίνος Κιουρτσής
Εγνατία 91, 582 00 Έδεσσα, e-mail: kkiourtsis@sch.gr

τα ζωγραφικά έργα των δύο εξωφύλλων δημιουργήθηκαν
από τους μαθητές και τις μαθήτριες του Εργαστηρίου Ειδικής
Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ.) της Έδεσσας,
με την καθοδήγηση του καθηγητή τους Αργυρίου Μπαντή.

Σπάζοντας τον κύκλο της βίας.
Σεμινάριο για τη διευθέτηση
των συγκρούσεων

Έδεσσα, 13 Ιουνίου 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόγραμμα σεμιναρίου	7
Χαιρετισμός Δημάρχου Έδεσσας Σόντρα Ιωάννη	9
Θεωρητικό Μέρος - Συζήτηση	11
Νικολάρα Ροδόπη: "Προσεγγίζοντας τη βίαιη και επιθετική συμπεριφορά παιδιών και εφήβων	13
Ελευθεριάδου Μαρία: "Σχολικός Εκφοβισμός (Bullying): Είναι έτοιμο το σύγχρονο σχολείο να τον αντιμετωπίσει;"	17
Αθανασοπούλου Λίλιαν: "Σωματική τιμωρία-ψυχοσωματική ανάπτυξη-κακοποίηση: επικίνδυνες σχέσεις"	27
Σταμπόλη – Γεροβασιλείου Ντίνα: "Γονείς και Έφηβοι: επαναστατικότητα και επικίνδυνες συμπεριφορές"	29
Εργαστηριακό Μέρος – Παράλληλα εργαστήρια	31
"Γονείς και εκπαιδευτικοί συνεργάτες στη βελτίωση της επικοινωνίας". Συντονιστές: Ελευθεριάδου Μαρία & Τσαμουρτζή Ισμήνη	33
"Έφηβοι και παιδιά εκτεθειμένα στη βία του internet". Συντονιστές : Νικολάρα Ροδόπη & Γεροβασιλείου Ντίνα	37
"Έφηβοι με παραπρωματική συμπεριφορά. Ανασηκώνοντας το προσώπειο της βίας". Συντονιστές : Αθανασοπούλου Λίλιαν & Καρατζένης Δημήτριος	39
"Η Επιθετικότητα των Μικρών Παιδιών: Προωθώντας την Επίλυση των Συγκρούσεων". Συντονιστές : Μούρμπουλας Θεόδωρος & Καραλανίδου Αναστασία	41
"Η επαναστατικότητα των εφήβων και η επικοινωνία μέσα στην οικογένεια". Συντονιστές : Παπαδοπούλου Μαρία & Δαγγουλίδου Ιωάννα	43
"Το αντίδοτο της βίας". Συντονιστές : Σιάντσης Λάζαρος & Βυρσωκινού Χριστίνα	47
"Η σκέψη και τα συναισθήματα πριν τη διευθέτηση διαφορών". Συντονιστές : Κιουρτσής Κωνσταντίνος & Χρηστίδου Χριστίνα	49
Τελική αξιολόγηση του σεμιναρίου	51
Βιογραφικά Εισηγητών και Συντονιστών	53-58
Φορείς που συμμετέχουν στη σύνθεση του Το.Σ.Π.Πα.	59

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ (ΣΑΒΒΑΤΟ 13/6/2009)

09:00-09:30: Προσέλευση. Εγγραφές

09:30-10:30: Χαιρετισμοί - Εισηγήσεις

1. **Ιωάννης Σόντρας**, Δήμαρχος Έδεσσας, πρόεδρος Το.Σ.Π.Πα.
2. **Γεωργία Κικίδου**, αντιπρόεδρος Το.Σ.Π.Πα.
3. **Ροδόπη Νικολάρα**, Αναπληρώτρια Δ/ντρια ΚΨΥ Σερρών.
"Προσεγγίζοντας τη βία και επιθετική συμπεριφορά παιδιών και εφήβων".
4. **Μαρία Ελευθεριάδου**, Παιδοψυχίατρος. Υπεύθυνη Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου Β.Ε. του ΨΝΘ. "Σχολικός εκφοβισμός(bullying): Είναι έτοιμο το σύγχρονο σχολείο να τον αντιμετωπίσει;"
5. **Λίλιαν Αθανασοπούλου**, Παιδοψυχίατρος. Υπεύθυνη Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου Νοσοκομείου Παπανικολάου. "Σωματική τιμωρία - Ψυχοσωματική ανάπτυξη - Κακοποίηση: Επικίνδυνες σχέσεις".
6. **Ντίνα Σταμπόλη-Γεροβασιλείου**, Ψυχολόγος στο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Κατερίνης. "Γονείς και έφηβοι: επαναστατικότητα και επικίνδυνες συμπεριφορές".
7. **Συζήτηση**

10:30-11:00: Διάλειμα

11:00-13:30: Παράλληλα Εργαστήρια

1. **Μαρία Ελευθεριάδου**, Παιδοψυχίατρος και **Ισμήνη Τσαμουρτζή**, Ψυχολόγος. "Σχολικός εκφοβισμός: Γονείς και εκπαιδευτικοί συνεργάτες στη βελτίωση της επικοινωνίας".
2. **Ροδόπη Νικολάρα**, Παιδοψυχίατρος και **Ντίνα Σταμπόλη-Γεροβασιλείου**, Ψυχολόγος. "Έφηβοι και παιδιά εκτεθειμένα στη βία του internet".
3. **Λίλιαν Αθανασοπούλου**, Παιδοψυχίατρος και **Δημήτριος Καρατζένης**, ειδ. Παιδοψυχίατρος. Έφηβοι με παραπτωματική συμπεριφορά.
"Ανασηκώνοντας το προσωπίδιο της βίας"
4. **Θόδωρος Μπούρμπουλας**, Παιδοψυχίατρος και **Αναστασία Καραλανίδου**, ειδ. Παιδοψυχίατρος. "Η επιθετικότητα των μικρών παιδιών: Προωθώντας την επίλυση των συγκρούσεων".
5. **Μαρία Παπαδοπούλου**, Συμβουλευτική Ψυχολόγος και **Ιωάννα Δαγγουλίδου**, ειδ. Παιδοψυχίατρος. "Η επαναστατικότητα των εφήβων και η επικοινωνία μέσα στην οικογένεια".
6. **Λάζαρος Σιάντσης**, Κλινικός Ψυχολόγος – Ψυχοθεραπευτής και **Χριστίνα Βυρσωκινού**, Ψυχολόγος. "Δημιουργώντας το 'αντίδοτο' της βίας".
7. **Κωνσταντίνος Κιουρτσής**, Βιολόγος και **Χριστίνα Χρηστίδου**, Κοινωνικής Εργασίας. "Η σκέψη και τα συναισθήματα πριν τη διευθέτηση διαφορών".

13:30-14:30: Ολομέλεια – Συζήτηση – Συμπεράσματα

14:30-15:00: Αξιολόγηση. Παραλαβή βεβαιώσεων συμμετοχής.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΕΔΕΣΣΑΣ

Η πρόληψη της παραβατικότητας αποτελεί έναν νέο τρόπο σκέψης και αντιμετώπισης των παραβατικών συμπεριφορών για την ελληνική πραγματικότητα, δίνοντας την ευκαιρία με συλλογική και συντονισμένη δράση όλων των αρμόδιων φορέων, να προλάβουμε τέτοιου είδους συμπεριφορές, ξεκινώντας μάλιστα από τοπικό επίπεδο.

Ο Δήμος Έδεσσας ανέλαβε ενεργό ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή, με την σύσταση του Τοπικού Συμβουλίου Πρόληψης Παραβατικότητας, όπου μέσα από μία σειρά τακτικών συσκέψεων, κατέγραψε, μελέτησε και υπέβαλλε προτάσεις σε αρμόδιους φορείς για την αντιμετώπιση παραβατικών συμπεριφορών.

Ακόμη μέσα από εκδηλώσεις με την υποστήριξη έμπειρων και επιστημονικά καταρτισμένων ατόμων ενημέρωσε και ευαισθητοποίησε τους πολίτες για την συμμετοχή τους σε προγράμματα πρόληψης παραβατικότητας.

Με την ευκαιρία της παρούσας έκδοσης θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους εκπροσώπους των φορέων που συμμετέχουν στο Συμβούλιο, καθώς και τους εισηγητές - επιστήμονες που συνέβαλλαν με την γνώση τους στην επιτυχία του Σεμιναρίου «Σπάζοντας τον κύκλο της βίας».

Με την υπόσχεση ότι η ασφάλεια των πολιτών μας είναι άμεση προτεραιότητά μας, συνεχίζουμε το έργο μας.

Ιωάννης Σόντρας
Δήμαρχος Έδεσσας

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Εισηγήσεις-Συζήτηση:

1. Ροδόπη Νικολάρα, Παιδοψυχίατρος. Αναπληρώτρια Δ/ντρια ΚΨΥ Σερρών. "Προσεγγίζοντας τη βία και επιθετική συμπεριφορά παιδιών και εφήβων".
2. Μαρία Ελευθεριάδου, Παιδοψυχίατρος. Υπεύθυνη Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου Β.Ε. του ΨΝΘ. "Σχολικός εκφοβισμός(bullying): Είναι έτοιμο το σύγχρονο σχολείο να τον αντιμετωπίσει;".
3. Λίλιαν Αθανασοπούλου, Παιδοψυχίατρος. Υπεύθυνη Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου Νοσοκομείου Παπανικολάου. "Σωματική τιμωρία - Ψυχοσωματική ανάπτυξη - Κακοποίηση: Επικίνδυνες σχέσεις".
4. Ντίνα Σταμπόλη-Γεροβασλείου, Ψυχολόγος στο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Κατερίνης. "Γονείς και έφηβοι: επαναστατικότητα και επικίνδυνες συμπεριφορές".

Συντονιστής: Κωνσταντίνος Κιουρτσής

Νικολάρα Ροδόπη: "Προσεγγίζοντας τη βίαη και επιθετική συμπεριφορά παιδιών και εφήβων"

Τα τελευταία χρόνια την ελληνική κοινή γνώμη, απασχολούν ολοένα και περισσότερο ανησυχητικά φαινόμενα κακοποίησης παιδιών και βίας μέσα στην οικογένεια, καθώς και διάφορες μορφές βίας στα σχολεία, στα Πανεπιστήμια, στους δρόμους, σεξουαλική κακοποίηση παιδιών στο Διαδίκτυο και τόσα άλλα. Πώς φτάσαμε ως εδώ; Θα προσπαθήσω σύντομα να ξετυλίξω το νήμα της εξέλιξης της προσωπικότητας από τη σκοπιά του Ψυχιάτρου, ψάχνοντας ταυτόχρονα μαζί σας, τι μπορεί να φταίει στη σημερινή πραγματικότητα και στην οικογένεια και οδηγεί τα παιδιά μας σε ακραίες αντιδράσεις βίας.

Κάθε παιδί έρχεται στον κόσμο προικισμένο με ορισμένες ικανότητες, γνωρίσματα και ιδιότητες. Η ανθρωποποίηση όμως, η προσωπικότητα διαμορφώνεται μέσα από τις διαπροσωπικές σχέσεις. Πιο συγκεκριμένα η προσωπικότητα διαμορφώνεται με βάση δύο άξονες: τον άξονα των αντικειμενοτρόπων σχέσεων, που ενισχύει την ενότητα μας με το περιβάλλον, και τον άξονα της αυτονομίας που ενισχύει την μοναδικότητα, τη διαφορά ανάμεσα στο άτομο και τους άλλους. Οι δύο άξονες λειτουργούν συμπληρωματικά μεταξύ τους.

Από τη στιγμή που έρχεται στον κόσμο, το παιδί καθρεφτίζεται στο βλέμμα του Άλλου. « Κάθε ανθρώπινο βλέμμα, είναι ένας καθρέφτης » λέει ο Ανρί Βαλλόν. Το « εγώ » συγκροτείται αρχικά και σταδιακά μέσα από το καθρέφτισμα του βρέφους στο βλέμμα της μητέρας, των δικών του κι απ' αυτό παίρνει την αντανάκλαση του Εαυτού του, την αντίληψη και τη γνώση, για το άτομο του. «Το Εγώ γεννιέται στο βλέμμα του Άλλου» λέει ο Γάλλος ψυχαναλυτής Ζακ Λακάν. Ο καθρέφτης αυτός έχει βέβαια και διαμορφωτικό αλλά και παραμορφωτικό χαρακτήρα, αφού για να το πούμε απλά, γινόμαστε ό,τι βλέπουμε στα μάτια των άλλων: θαυμασμό, περιφρόνηση, αγάπη, υποτίμηση, κ.λ.π.

Καθώς το βρέφος μεγαλώνει, αντιλαμβάνεται και υιοθετεί το συλλογικό συμβολικό νόμο. Ο συμβολικός νόμος μεταβιβάζει από γενιά σε γενιά την Ιστορία, τα σύμβολα, τα νοήματα, τους θεσμούς. Είναι εξ' αρχής παρών με το νόμο του Πατέρα, την απαγόρευση της αιμομιξίας κατά τον Λακάν. Προσδιορίζει έτσι τη θέση του υποκειμένου στην οικογένεια και την κοινωνία και εκφράζεται σε ατομικό επίπεδο με το οιδιπόδειο ως ψυχολογική δομή κατά τον FREUD. Η απαγόρευση της αιμομιξίας θεμελιώνει το ΝΟΜΟ και δίνει την έκφρασή του στον τρίτο άτομο, τον ΑΛΛΟ, τον φορέα του νόμου, που είναι ο πατέρας. Έτσι η μητρική λειτουργία επιτρέπει στον άνθρωπο την ανάδυση της σεξουαλικότητας, ενώ η πατρική ρυθμίζει την απόσταση ανάμεσα στη μάνα και στο παιδί και βάζει τα θεμέλια της οικογένειας και της θέσης του ατόμου μέσα σ' αυτήν.

Κατανοούμε ως τώρα, ότι οποιαδήποτε ρήξη ή αποτυχία στη θεμελίωση των πρώτων σχέσεων με τους γονείς, μπορεί να οδηγήσει σε ελλείμματα της προσωπικότητας. Η αποτυχία της αποδοχής του πατέρα ως ρυθμιστή του συμβολικού νόμου, σύμφωνα με την ψυχανάλυση έχει να κάνει με τις σχέσεις του παιδιού με τους θεσμούς και την εξουσία, ενώ η σχέση με τη μητέρα κυρίως με ψυχολογικού τύπου δυσκολίες. Το πλαίσιο της διαπαιδαγώγησης του παιδιού περιλαμβάνει αργότερα και τον κοινωνικό νόμο, όπως εκφράζεται από τους κοινωνικούς θεσμούς. Έτσι διαμορφώνεται η ψυχοκοινωνική ταυτότητα του ατόμου ως ατομικού και ως συλλογικού όντος. Η οικογένεια παρέχει το πλαίσιο της ανάπτυξης του παιδιού και τη συναισθηματική σταθερότητα. Το σχολείο, οι κοινωνικές ομάδες στις οποίες εντάσσεται μέσα από τις ταυτίσεις και τους ρόλους που επιφυλάσσουν, οδηγούν στην ενσωμάτωση του παιδιού στην κοινωνία και την υιοθέτηση προτύπων.

Σύμφωνα με τον Έρικσον η ψυχοκοινωνική ταυτότητα του ατόμου, μπορεί να είναι θετική ή αρνητική. Θετική, όταν έχει μια σταθερή δομή και εξασφαλίζει την ταύτιση του ατόμου με έναν ή περισσότερους ρόλους, την ταυτότητα του φύλλου, και την αποδοχή των κοινωνικών κανόνων και ηθικών αξιών, καθώς και την τοποθέτηση στόχων στη ζωή του. Αρνητική, όταν βασίζεται στην άρνηση των διαδικασιών εσωτερίκευσης, κανόνων και ρόλων. Η αρνητική ταυτότητα είναι η ρηχή, διάχυτη, χωρίς όρια, που απορρίπτει τα σύμβολα, τους θεσμούς και αδυνατεί να συνάψει σχέσεις. Για τον Έρικσον η συγκρότηση της ταυτότητας είναι αποτέλεσμα μιας διαδικασίας που περιλαμβάνει την εσωτερίκευση των κοινωνικών αξιών, των κανόνων και των αρχών του πολιτισμού, συστατικών στοιχείων του Υπερεγώ. Ο ίδιος ο Φρόυντ τόνισε τη σημασία του κοινωνικού και ιστορικού στη διαμόρφωση του Υπερεγώ, το οποίο δεν είναι ποτέ μια ενδοοικογενειακή υπόθεση.

Η διαπαιδαγώγηση, η επίδραση της θρησκείας, της τέχνης, του αθλητισμού, των Μ.Μ.Ε. βοηθούν θετικά ή αρνητικά στη συγκρότηση της ψυχοκοινωνικής ταυτότητας. Το σχολείο πρωτίστως και κάθε πηγή μάθησης π.χ. ωδείο, εργαστήρι ζωγραφικής, πληροφορικής, INTERNET, αλλά και οι φίλοι, συγγενείς, δάσκαλοι και το γενικότερο κοινωνικό πλαίσιο.

Ας προσπαθήσουμε λοιπόν να εξετάσουμε εκτός από τους ατομικούς παράγοντες, ποιες διαδικασίες καθιστούν υπαρκτό το έλλειμμα κοινωνικοποίησης στα σημερινά παιδιά, ώστε όλο και περισσότερο η κοινωνία μας να εμφανίζει ακραία φαινόμενα βίας.

Η σημερινή πυρηνική οικογένεια με το παιδί στο επίκεντρο της, που έχει διαδεχτεί την παραδοσιακή ελληνική οικογένεια βρίσκεται σε φάση έντονης κρίσης. Οι γοργές κοινωνικές αλλαγές, επιβάλλουν αντίστοιχες αλλαγές στο εσωτερικό της, αναθεώρηση των αρχών των κανόνων, των αξιών. Αλλαγές, που δεν προλαβαίνει να αφομοιώσει, με αποτέλεσμα τη σύγχυση των ρόλων, τη χαοτική επικοινωνία και τις έντονες διαπροσωπικές συγκρούσεις.

Έχοντας απορρίψει τις παραδοσιακές αξίες και χωρίς να βάλει άλλες στη θέση τους η σημερινή οικογένεια, εύθραυστη, δυσλειτουργεί ως σύστημα ή διαλύεται κι όταν λειτουργεί, λειτουργεί κύρια ως οικονομική μονάδα κι ανεπαρκεί να εκπληρώσει το ρόλο της στην κοινωνικοποίηση του παιδιού.

Αντιμέτωπη με πολλά προβλήματα οικονομικά, και κοινωνικά και άλλα, με ανοιχτές ή καλυμμένες συγκρούσεις ανάμεσα στους συζύγους, δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσει ικανοποιητική μετάδοση αξιών, ούτε να επιβάλλει τις αναγκαίες απαγορεύσεις, την τήρηση των ορίων και των κανόνων.

Οι ταυτίσεις του παιδιού με τις γονεϊκές φιγούρες, δεν έχουν τη δύναμη, την ένταση και τη σταθερότητα του παρελθόντος. Η κοινωνική παρακμή της πατρότητας και η έκπτωση της πατρικής λειτουργίας κάνει ακόμα πιο ανεπαρκείς τις γονεϊκές φιγούρες, στερώντας από το παιδί σταθερά σημεία αναφοράς.

Τα παιδιά σήμερα, μεγαλώνουν μέσα στο τεχνητό κλίμα των ηλεκτρονικών παιχνιδιών και της τηλεόρασης, αποκομμένα από το φυσικό περιβάλλον, υπερπροστατευμένα και ανίκανα να κατακτήσουν την αυτονομία τους.

Το πλαίσιο διαπαιδαγώγησης είναι κι αυτό ανεπαρκές. Η κρίση του αυταρχικού, αναχρονιστικού εκπαιδευτικού συστήματος, που καλλιεργεί το πνεύμα του ανταγωνισμού, της αποστήθισης νεκρών γνώσεων, που εμποδίζει τη δυναμική αλληλεπίδραση παιδαγωγού – μαθητευομένου, εμποδίζει την καλλιέργεια της ανεξάρτητης κριτικής σκέψης και μεγαλώνει το έλλειμμα κοινωνικοποίησης του παιδιού.

Το κοινωνικό πλαίσιο επίσης μεγενθύνει τις δυσκολίες και θέτει πρόσθετους φραγμούς σ' αυτή τη διαδικασία κοινωνικοποίησης. Με εξαίρεση τα ομαδικά σπορ, δεν καλλιεργείται το πνεύμα της συλλογικότητας και της αλληλεγγύης. Δεν

ευνοείται η ενεργητική συνεργασία με τους άλλους, η ένταξη σε ομάδες, η μύηση σε κοινωνικές πρακτικές, η δημιουργική απασχόληση, η ποιότητα ζωής.

Η δυνατότητα εύκολης πρόσβασης στην πληροφορία, συχνά βέβαια αντιφατική, ψεύτικη, κατασκευασμένη, που επεκτείνεται ευρύτατα και ταχύτατα και μάλιστα ηλεκτρονικά, δημιουργεί τους όρους για την ανάπτυξη της κριτικής του σκέψης, δε μπορεί όμως να καλύψει τις βαθιές συναισθηματικές ανάγκες του παιδιού και τα ελλείμματα της ταυτότητας του.

Υπάρχει μεγάλη απόσταση ανάμεσα στην κριτική νοημοσύνη, που αναπτύσσει το παιδί των πόλεων και την εμπιστοσύνη στον εαυτό του.

Το παιδί σήμερα βομβαρδίζεται από την εικόνα, το βίντεοκλιπ, τη διαφήμιση και την ηλεκτρονική πληροφορία, που σ' ένα λεπτό τον συνδέει με όλο τον πλανήτη. Οι νέοι αναζητούν την επαφή με λάθος τρόπους, την ηδονή, την καλοπέραση. Η κοινωνική προσφορά θεωρείται αδυναμία και αναχρονισμός.

Ο πολιτισμός της υπερκατανάλωσης, δημιουργεί συνέχεια νέο- ανάγκες, ως υποκατάστατα των πρωταρχικών ανθρώπινων αναγκών. Η αυτοεκτίμηση του παιδιού συναρτάται στενά με τα αγαθά που έχει. Το μοντέλο του Ράμπο ή του γιάπι, φαντάζει όμορφο αλλά και άπιαστο, κι ο νέος αισθάνεται « ξένος » και θυμωμένος, γεμάτος ανία. Έτσι καταφεύγει σε κάθε είδους εκκεντρικότητα και βιαιότητα, δοκιμάζει τη δήθεν σεξουαλική απελευθέρωση, τις νέες τεχνολογίες, αναζητεί νέους τρόπους για να καλύψει το κενό που αισθάνεται, το ποτό, τα ναρκωτικά.

Ο νέος με την παραπάνω συμπεριφορά, χαρακτηρίζεται από την αντίθεση προς την κοινωνία, την αντίδραση, τον τυφλό θυμό έχοντας μian αρνητική κατά Έρικσον ψυχοκοινωνική ταυτότητα. Μην έχοντας επεξεργαστεί εσωτερικά το νόμο, χωρίς πρότυπα από την οικογένεια και την κοινωνία, επιδιώκει να του επιβληθεί εξωτερικά, παραβαίνοντας τον με κάθε τρόπο.

Ελευθεριάδου Μαρία: "Σχολικός Εκφοβισμός (Bullying): Είναι έτοιμο το σύγχρονο σχολείο να τον αντιμετωπίσει;"

Περίληψη

Ο εκφοβισμός αποτελεί μια ακραία μορφή βίαιης και επιθετικής συμπεριφοράς που ένα παιδί υφίσταται από ένα ή και περισσότερους συμμαθητές του, με σκοπό να το κάνουν να νιώσει άσχημα και να του προκαλέσουν πόνο στο σώμα και την ψυχή του.

Η βία μπορεί να εκδηλώνεται με:

- λόγια (βρισιές, απειλές, πειράγματα, κοροϊδίες)
- πράξεις (σπρωξιές, χτυπήματα, μουνιές, κλωτσιές)
- συμπεριφορές απομόνωσης ή αποκλεισμού (από παρέες, φίλους, παιχνίδια, δραστηριότητες)
- ψηφιακή βία και εκφοβισμός (με τη χρήση κινητών τηλεφώνων και Internet)

Στην εισήγηση αυτή επιχειρείται αρχικά μια προσέγγιση των ψυχολογικών χαρακτηριστικών που αφορούν, τόσο στα παιδιά- δράστες του εκφοβισμού, όσο και στα παιδιά- θύματα.

Στη συνέχεια τίθενται προς συζήτηση διάφοροι προβληματισμοί, όπως:

- Πώς μπορούν γονείς και εκπαιδευτικοί να αναγνωρίσουν τις ανησυχητικές ενδείξεις του εκφοβισμού;
- Υπάρχουν τρόποι πρόληψης της κατάστασης;
- Πόσο έτοιμο είναι το σύγχρονο σχολείο για την αντιμετώπιση του φαινομένου;
- Πώς μπορεί η συνεργασία μαθητών, γονέων, εκπαιδευτικών και ειδικών ψυχικής υγείας να συνεισφέρει στη δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για τα παιδιά, όπου θα υπάρχει «Κόκκινη κάρτα στη βία»;

Τελευταία γινόμαστε μάρτυρες περιστατικών με ακραίες βίαιες συμπεριφορές σε βάρος παιδιών και εφήβων που έχουν μορφή ασυνήθιστη για τα Ελληνικά δεδομένα, παρόλο που η βία ως ανθρώπινη συμπεριφορά υπήρχε ανέκαθεν.

Ωστόσο, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τις ραγδαίες κοινωνικοπολιτιστικές αλλαγές που συνεπάγεται η παγκοσμιοποίηση και τη διεθνή αύξηση της βίας και της επιθετικότητας.

Άλλωστε, από τη μέχρι τώρα συνεργασία με γονείς και εκπαιδευτικούς διαπιστώθηκε ότι τα προβλήματα που σχετίζονται με τη συμπεριφορά των παιδιών, όπως η επιθετικότητα είναι πολύ συνηθισμένα. Συχνά μάλιστα η επιθετική συμπεριφορά συνδέεται με την επίδραση των προτύπων που προβάλλονται από τα ΜΜΕ, ενώ εκφράζονται σοβαρές επιφυλάξεις για το ρόλο που παίζει η μίμηση.

Σύντομη περιγραφή της κατάστασης

Τελευταία εμφανίζονται φαινόμενα ακραίας επιθετικής συμπεριφοράς παιδιών με θύματα άλλα παιδιά, ενώ ταυτόχρονα φαίνεται να αυξάνουν τα περιστατικά μαθητών με διαταρακτική και παραβατική συμπεριφορά. Εξάλλου, η κατάσταση που υπάρχει στην Ελλάδα σήμερα, αντιστοιχεί σε μια ανάλογη σύγχρονη διεθνή πραγματικότητα, η οποία χαρακτηρίζεται από μια έξαρση των φαινομένων επιθετικής και βίαιης συμπεριφοράς. Όμως στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, με τις ταχύτερες κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και πολιτιστικές αλλαγές, αυτό που συμβαίνει στις άλλες χώρες, πολύ πιο γρήγορα από ότι θα μπορούσε κανείς να υποθέσει, θα εμφανιστεί και στη δική μας καθημερινότητα. Άλλωστε,

διανύουμε μια κρίσιμη μεταβατική περίοδο, που συνεπάγεται αυξημένους παράγοντες κινδύνου, οι οποίοι συχνά είναι εκτός ελέγχου.

Θεωρίες γύρω από την επιθετικότητα

Ψυχανάλυση (Freud 1950)

Με βάση τις αρχές της ψυχανάλυσης η επιθετικότητα θεωρείται ως ψυχική ενέργεια, παράγωγο της σύγκρουσης δύο βασικών ενστίκτων, της ζωής και του θανάτου, ενώ είναι άμεσα συνδεδεμένη με το ένστικτο της σεξουαλικότητας και της αυτοσυντήρησης. Επομένως, ο Freud θεωρούσε την επιθετικότητα ως μια αναπόφευκτη εκδήλωση της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Εθολογία (Lorenz 1966)

Η Εθολογία, που μελετά τις συνήθειες των διαφόρων οργανισμών, με κύριο εκπρόσωπό της τον **Lorenz**, τόνισε τη σημασία του επιθετικού ενστίκτου στην προσπάθεια του ατόμου για επιβίωση. Η επιθετικότητα λοιπόν, εμφανίζεται ως εσωτερική ετοιμότητα που εκδηλώνεται, όχι μόνο σε περιπτώσεις αντίδρασης, δηλαδή όταν απειλείται η ασφάλεια του ατόμου, αλλά και ως ζωτική ανάγκη.

Θεωρία της Κοινωνικής μάθησης

Με βάση τις αρχές αυτής της θεωρίας, τα αίτια της επιθετικής συμπεριφοράς αποδίδονται σε καταστάσεις και πρότυπα του κοινωνικού περιγύρου. Η επιθετική συμπεριφορά δηλαδή γίνεται κατανοητή, ως το αποτέλεσμα αξιών, αμοιβών, ποινών και προτύπων στα οποία είναι εκτεθειμένο το άτομο (Bandura 1973).

Όλες οι παραπάνω θεωρίες δέχθηκαν κριτική, καθώς καμία δεν είναι σε θέση να ερμηνεύσει το θέμα της επιθετικότητας στο σύνολό του, αφού πρόκειται για ένα πρόβλημα σύνθετο, πολύπλευρο και πολύπλοκο. Αποδεικνύεται έτσι, για άλλη μια φορά, ότι οι απλουστεύσεις δε βοηθούν, αντίθετα υποτιμούν τη σοβαρότητα του θέματος. Επομένως συμπεραίνεται ότι για την αντιμετώπιση της επιθετικής συμπεριφοράς απαιτούνται σύνθετες μορφές στρατηγικών παρεμβάσεων. Βέβαια, θα πρέπει αρχικά να διευκρινιστεί, ότι κάποιος βαθμός επιθετικότητας και συγκρούσεων είναι αναπόφευκτο μέρος της ζωής και της διαδικασίας ανάπτυξης και ωρίμανσης του παιδιού. Επιπλέον, οι παράγοντες που οδηγούν σε έκρυθμες καταστάσεις σχετίζονται, αφ' ενός μεν με χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του παιδιού, και αφ' ετέρου με το πλαίσιο στο οποίο εκδηλώνεται η συμπεριφορά, καθώς και τον τρόπο διαχείρισης της σύγκρουσης που προκύπτει.

Τι ορίζεται ως σχολικός εκφοβισμός –Bullying

Ο Olweus (1995) ορίζει ως εκφοβισμό (bullying) ή θυματοποίηση (victimization) την κατάσταση στην οποία ο μαθητής εκτίθεται επανειλημμένα και για κάποιο χρονικό διάστημα σε αρνητικές πράξεις άλλου ή άλλων μαθητών, που εκδηλώνονται ως μορφές επιθετικής συμπεριφοράς.

Κατά τη θυματοποίηση μεταξύ θύτη και θύματος αναπτύσσεται μια ανισορροπία δύναμης (συναισθηματικής, σωματικής, γνωστικής), ώστε το θύμα δεν μπορεί να αμυνθεί, με αποτέλεσμα η θυματοποίηση να εντείνει την ανισότητα.

Το θύμα αναστατώνεται και εκδηλώνει τις εσωτερικές ψυχικές εντάσεις με κλάμα, απόσυρση, πόνο ή θυμό, ενώ ο θύτης από την πλευρά του παραμένει

ψυχρός. Δεν εκδηλώνει τα συναισθήματά του, αδιαφορεί για το θύμα, πιστεύει ότι το ίδιο ευθύνεται για την επίθεση και ότι αξίζει να υποφέρει, ενώ νιώθει δικαιωμένος για ότι κάνει.

Το ψυχολογικό προφίλ του παιδιού δράστη του εκφοβισμού

Συνήθως πρόκειται για ένα παιδί που ανήκει στην κυρίαρχη κοινωνική τάξη, έχει καλή σωματική διάπλαση ή ακόμη είναι σωματώδες- γεροδεμένο. Ενδέχεται να προέρχεται από μια οικογένεια που αντιμετωπίζει πολλαπλές δυσκολίες και ψυχοκοινωνικά προβλήματα και επομένως δεν έχει επαρκή επίβλεψη των δραστηριοτήτων του σε καθημερινή βάση .

Τα παιδιά που φτάνουν στο σημείο να εκφοβίζουν άλλα παιδιά μπορεί να αισθάνονται θυμωμένα, παραμελημένα, αναστατωμένα ή άβολα («έξω απ' τα νερά τους») και να μην έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν με λόγια αυτά τα συναισθήματά τους. Άλλοτε πάλι είναι παιδιά που δεν έχουν μάθει πιο σωστούς και κατάλληλους- κοινωνικά αποδεκτούς τρόπους συναλλαγής και επικοινωνίας με άλλα παιδιά, ώστε να κάνουν φίλους και να νιώθουν αγαπητά και αποδεκτά από την παρέα τους.

Ίσως θεωρούν ότι, μέσω του εκφοβισμού, εξασφαλίζουν τη δημοτικότητά τους, γίνονται δηλαδή περισσότερο δημοφιλή. Πράγματι, μπορεί να πιστεύουν πως, εκφοβίζοντας άλλα παιδιά, δείχνουν « ότι είναι δυνατά» και « έχουν τον έλεγχο της κατάστασης».

Βέβαια, δεν αποκλείεται τα ίδια τα παιδιά –δράστες να υπήρξαν στο παρελθόν θύματα επιθετικής συμπεριφοράς, παρενόχλησης ή κακοποίησης. Έτσι, εάν φοβούνται, ότι μπορεί τα ίδια να κινδυνεύουν, τείνουν να αναλάβουν δράση και σπεύδουν αυτά να επιτεθούν πρώτα. Συχνά η εικόνα που έχουν για τον εαυτό τους δεν είναι καθόλου καλή. Καθώς λοιπόν δεν την αποδέχονται, με ένα ασυνείδητο τρόπο, αυτό το προβάλλουν σε κάποιον άλλον, έξω από αυτά τα ίδια.

Για τα παιδιά- δράστες η θυματοποίηση ή η ταπείνωση των άλλων παιδιών λειτουργεί ως μέσον αναπλήρωσης της αυτοεκτίμησής τους, είναι δηλαδή ένα τρόπος να νιώσουν ότι αποκτούν κύρος μεταξύ των συνομηλίκων τους.

Μπορεί να σκέφτονται: «Με φοβούνται. Είμαι δυνατός. Άρα με υπολογίζουν» Άλλωστε, γι' αυτά είναι πολύ σημαντικό να κερδίσουν το «σεβασμό», την «αναγνώριση» των άλλων παιδιών, να νιώθουν ότι τα υπολογίζουν και γι' αυτό κάνουν επίδειξη της δύναμης και της σκληρότητάς τους. Έτσι καταλήγουν να παριστάνουν τους «σκληρούς» και τους «τσαμπουκάδες».

Ο Paulo Coelho στο βιβλίο του «Το Εγχειρίδιο του Πολεμιστή του Φωτός» θεωρεί την επιθετικότητα ως μια διαστρεβλωμένη μορφή της βαθύτερης επιθυμίας για επικοινωνία και αναγνώριση από τους άλλους. Σε κάποιο σημείο σχολιάζει:

«Είναι παράξενο, συναντώ πολύ κόσμο που με την πρώτη ευκαιρία προσπαθεί να δείξει το χειρότερο εαυτό του. Κρύβει την εσωτερική του δύναμη με την επιθετικότητα. Μασκαρεύει το φόβο της μοναξιάς με έναν αέρα ανεξαρτησίας. Δεν πιστεύει στις ικανότητές του, αλλά ζει διακηρύσσοντας στους τέσσερις ανέμους τα προτερήματά του.» Και πιο κάτω συμπληρώνει: *«Όταν με προκαλούν, στην πραγματικότητα θέλουν να μιλήσουν μαζί μου. Γι' αυτό φροντίζω να διατηρώ πάντοτε το διάλογο ζωντανό».*

Το ψυχολογικό προφίλ των παιδιών που πέφτουν θύματα επιθετικής συμπεριφοράς και εκφοβισμού

Συνήθως είναι παιδιά μικρόσωμα και παθητικά, που μπορεί να ξεφεύγουν από τις συνηθισμένες κοινωνικές νόρμες, διαφέροντας από το μέσο όρο των συνομήλικων παιδιών. Μπορεί να είναι παιδιά χαμηλών τόνων («low profile»), αγχώδη, κοινωνικά αποσυρμένα, μοναχικά, με χαμηλή αυτοεκτίμηση. Συχνά δεν είναι σε θέση να προστατεύσουν τον εαυτό τους, ούτε τείνουν να ανταποδώσουν το χτύπημα. Ενδέχεται να εμφανίζουν κάποια μειονεξία ή αναπηρία ή ακόμη και να διαφέρουν κατά κάποιον τρόπο (ίσως ανήκουν σε μειονότητες πχ. θρησκευτικές, εθνικές, κοινωνικές, πολιτικές). Τα θύματα βρίσκονται στο στόχαστρο, διότι διαφέρουν πχ. στον τρόπο που μιλούν, που περπατούν ή ακόμη και την εξωτερική τους εμφάνιση (το χρώμα τους, το ανάστημά τους, το σωματικό τους βάρος κλπ), ενώ ενδέχεται να έχουν ασυνήθιστα ή πιο εκλεπτυσμένα ενδιαφέροντα από τα άλλα συνομήλικα παιδιά.

Οι θεατές του εκφοβισμού

Γίνονται μάρτυρες ακραίων επιθετικών συμπεριφορών, ωστόσο συχνά δεν παρεμβαίνουν από φόβο, μήπως υπάρξουν αντίποινα. Το αποτέλεσμα είναι να αισθάνονται, όχι μόνο φόβο και ανασφάλεια, αλλά και ενοχές διότι δεν αντέδρασαν, προκειμένου να αποτρέψουν την άσχημη συμπεριφορά του παιδιού- δράστη του εκφοβισμού. Δεν είναι παράδοξο να επιλέγουν να παραμείνουν μέσα στην τάξη, ακόμη και την ώρα του διαλείμματος, αποφεύγοντας το παιχνίδι στην αυλή. Σε άλλες περιπτώσεις εμφανίζουν άρνηση σχολείου και απουσίες, καθώς το σχολικό περιβάλλον εμπνέει άγχος και ανασφάλεια. Ορισμένα παιδιά μπορεί να εμφανίσουν ακόμη και σωματικά συμπτώματα, ως εκδήλωση άγχους.

Συνέπειες του εκφοβισμού στην ψυχική διάθεση των παιδιών

Για τα παιδιά που πέφτουν θύματα του εκφοβισμού, το σχολείο καθίσταται ένας χώρος ανασφαλής, όπου δε θέλουν να πηγαίνουν, διότι νιώθουν μόνα, δυστυχημένα, φοβισμένα. Συχνά κατηγορούν τον εαυτό τους γι' αυτό που συμβαίνει και απομονώνονται. Φοβούνται να μιλήσουν για τον εκφοβισμό, μήπως και χειροτερέψουν την κατάσταση. Συχνά, τόσο η οικογένεια, όσο και το σχολείο δεν υποψιάζονται το παραμικρό.

Τα αποτελέσματα έρευνας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πρόκειται για έρευνα που έγινε σε Πανελλαδικό επίπεδο, μεταξύ μαθητών όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης. Στην ερώτηση: «Σε ποιον θα απευθυνόσουν εάν έπεφτες θύμα επίθεσης;»

Φαίνεται, ότι, όπως προκύπτει από την επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνας, οι απαντήσεις διαφέρουν ανάλογα με τη βαθμίδα της εκπαίδευσης των μαθητών. Οι μαθητές είχαν τη δυνατότητα να δώσουν περισσότερες από μια απαντήσεις ταυτόχρονα.

Έτσι, στο Δημοτικό Σχολείο απαντούν:

- 23% στο Διευθυντή ή το δάσκαλο της τάξης
- 76,7% στους γονείς
- 15,9% στους φίλους
- 8,4% σε κανέναν
- 1% άλλο

Στο Γυμνάσιο:

- 22,7% στους καθηγητές
- 28,2% στο Διευθυντή
- 75,1% στους γονείς
- 64,5% στους φίλους
- 5% άλλο
- 22,9% σε κανένα

Στο Λύκειο:

- 13,2% στους καθηγητές
- 14,6% στο Διευθυντή
- 64,8% στους γονείς
- 71,5% στους φίλους
- 9,5% άλλο
- 22,6% σε κανένα

Το ποσοστό στο οποίο τα παιδιά θα απευθύνονταν στους γονείς και τους εκπαιδευτικούς είναι πιο υψηλό, όσο πιο χαμηλή είναι η βαθμίδα της εκπαίδευσης στην οποία φοιτούν. Όσο τα παιδιά μεγαλώνουν, από την εφηβεία και μετά, στρέφονται σε μεγαλύτερο ποσοστό προς τους φίλους τους για βοήθεια. Είναι αξιοσημείωτο, ότι και τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας τονίζουν το σημαντικότερο ρόλο του παίξουν γονείς και εκπαιδευτικοί, ως πρόσωπα αναφοράς στην καθημερινή ζωή των παιδιών και των εφήβων.

Ανησυχητικές ενδείξεις

Για την πρόληψη και την αποφυγή της θυματοποίησης των παιδιών, κρίνεται σκόπιμο γονείς και εκπαιδευτικοί να είναι ενημερωμένοι για τις ενδείξεις που θα μπορούσαν να εμπνεύσουν ανησυχία, και επομένως να τους κινητοποιήσουν, ώστε να παρέμβουν έγκαιρα και να αποτρέψουν τα χειρότερα. Έτσι, όταν το παιδί δε δείχνει πολύ πρόθυμο να πάει στο σχολείο ή επιστρέφει στο σπίτι φοβισμένο ή στην περίπτωση που ζητάει από τους γονείς να το συνοδεύσουν οι ίδιοι, ενώ μέχρι τότε ήταν ανεξάρτητο, ίσως υπάρχει κάτι το οποίο θα πρέπει να συζητηθεί και να διερευνηθεί περαιτέρω.

Ακόμη, όταν ένα παιδί ή έφηβος σταδιακά αρχίζει να αποσύρεται από φίλους και δραστηριότητες, όταν απομονώνεται και έχει συμπτώματα άγχους πχ. δυσκολίες με τον ύπνο (πχ. εφιάλτες) ή και το φαγητό, ή νιώθει αδιαθεσία τα πρωινά, την ώρα που πρέπει να ετοιμαστεί για το σχολείο, οι εκδηλώσεις αυτές μπορεί να αποτελούν μια αρχική ένδειξη, ότι το σχολείο δεν είναι πλέον ένα ασφαλές και ευχάριστο περιβάλλον γι' αυτό.

Επιπλέον, άλλες ανησυχητικές ενδείξεις αποτελούν: η πτώση της σχολικής του επίδοσης ή η απώλεια προσωπικών του αντικειμένων ή η καταστροφή τους, καθώς και η εμφάνιση στο σώμα του ενδείξεων κακοποίησης (πχ. γρατσουνιές, μελανιές κλπ), την προέλευση των οποίων δυσκολεύεται να εξηγήσει ικανοποιητικά.

Όταν ένα παιδί φοβάται να πει τι ακριβώς του συμβαίνει, ή δίνει την εντύπωση ότι αποκρύπτει πληροφορίες για ζητήματα που φαίνεται ότι το ανησυχούν, καλό θα είναι γονείς και εκπαιδευτικοί να παραμείνουν σε επαγρύπνηση, καθώς ενδέχεται να συμβαίνει κάτι πολύ σοβαρό.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις του εκφοβισμού

Ο εκφοβισμός μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες, τόσο για τη φυσική –σωματική, όσο την ψυχική- συναισθηματική υγεία των παιδιών. Τα παιδιά- θύματα συνήθως καταδικάζουν τον εαυτό τους να ζει και να υποφέρει στη σιωπή. Χάνουν την εμπιστοσύνη τους, νιώθουν άσχημα απέναντι στον εαυτό τους, έχουν ελάχιστους φίλους και απομονώνονται από παιχνίδια και δραστηριότητες. Συχνά παραπονούνται για διάφορα σωματικά ενοχλήματα, τα οποία αποτελούν έκφραση της ανησυχίας και του άγχους για την ψυχική αναστάτωση που βιώνουν.

Τρόποι βελτίωσης της επικοινωνίας μεταξύ γονέων και παιδιών

Η οικοδόμηση μιας σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ γονέων και παιδιών φαίνεται ότι είναι μια μοναδική διαδικασία, καθώς απαιτεί, όχι μόνο χρόνο, αλλά και ανάλογη προσπάθεια. Ωστόσο, όταν οι γονείς φροντίζουν να συμμετέχουν στη ζωή του παιδιού, γνωρίζοντας για την καθημερινότητά του, τους φίλους και τις δραστηριότητες, αυτό αποτελεί ένα σημαντικό πρώτο βήμα. Έτσι, έχουν τη δυνατότητα να ενημερώνονται για τα όσα συμβαίνουν στο σχολείο, και όχι μόνο για τις επιδόσεις του στα μαθήματα. Άλλωστε, με την ευκαιρία αυτή αποδεικνύουν στην πράξη το ειλικρινές ενδιαφέρον τους για ό,τι είναι σημαντικό για το παιδί.

Η αμοιβαία προσέγγιση των γονέων με τα παιδιά τους διευκολύνεται, όταν οι γονείς προσφέρουν αναγνώριση και επιβεβαίωση για τα θετικά τους στοιχεία, αυτά που τους κάνουν περήφανους ως γονείς. Οι ειδικοί ψυχικής υγείας που ασχολούνται, τόσο με τη συμβουλευτική γονέων, όσο και με την ψυχοθεραπευτική υποστήριξη παιδιών και εφήβων, διαπιστώνουν ότι συχνά οι γονείς επικεντρώνονται στις αδυναμίες ή τα αρνητικά σημεία της συμπεριφοράς του παιδιού τους ή άλλοτε πάλι καταφεύγουν σε συγκρίσεις με τα αδέρφια, τους φίλους ή γενικά άλλα παιδιά. Όμως τότε ίσως το παιδί να νιώσει αδικημένο. Η εμπειρία της αποδοχής γι' αυτό που πραγματικά είναι αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την αυτοεκτίμηση στα παιδιά και τους εφήβους.

Μετά τη μελέτη των χαρακτηριστικών του ψυχολογικού profile των παιδιών που ενδέχεται να αποτελέσουν θύματα εκφοβισμού, καθίσταται εμφανής η σημασία της ενθάρρυνσης της αυτονομίας αφ' ενός, και της καλλιέργειας της κοινωνικότητας αφ' ετέρου.

Η αυτονομία θα κάνει τα παιδιά να είναι, αλλά και να φαίνονται περισσότερο σίγουρα για τον εαυτό τους και πιο ικανά να τον προστατεύσουν, ενώ η ύπαρξη ενός υποστηρικτικού κοινωνικού δικτύου δεν τα αφήνει εκτεθειμένα, στο να αντιμετωπίσουν μόνα τους οποιαδήποτε απειλή. Παρόλα αυτά, καθώς οι γονείς παραμένουν τα πιο σημαντικά πρόσωπα αναφοράς για τα παιδιά τους, ακόμη και στην περίοδο της εφηβείας, που ίσως εισπράττουν σε μεγάλο βαθμό αμφισβήτηση ή ακόμη και έντονη αντιπαράθεση, η διαθεσιμότητά τους ειδικά στις δύσκολες στιγμές της ζωής των παιδιών είναι μοναδικής αξίας.

Προτάσεις για τη βελτίωση του συναισθηματικού κλίματος στο σχολείο

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και των ραγδαίων κοινωνικών και πολιτισμικών αλλαγών το σύγχρονο σχολείο δεν μπορεί να παραμένει ανεπηρέαστο από τις διεθνείς εξελίξεις και να περιορίζεται απλά στο ρόλο του ως φορέα της γνώσης «για τη γνώση». Περισσότερο τώρα από ποτέ, θα πρέπει η εκπαίδευση, ταυτόχρονα με την παροχή γνώσεων, να φροντίζει να προετοιμάζει τα παιδιά για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της ζωής.

Αυτό βέβαια σημαίνει, ότι το σχολείο παρακολουθεί τις εξελίξεις και τα γεγονότα που σφραγίζουν, όχι μόνον τη ζωή του τόπου, αλλά και το διεθνές γίνεσθαι σε παγκόσμια κλίμακα.

Η υλοποίηση προγραμμάτων με στόχο την ανάπτυξη δεξιοτήτων διαλόγου και γόνιμων αντιπαραθέσεων, με έμφαση στη σύνθεση των διαφορετικών απόψεων και προσεγγίσεων, καθώς και την αποδοχή και ενσωμάτωση της διαφορετικότητας θα μπορούσαν να συμβάλλουν καθοριστικά στην επίλυση των συγκρούσεων οι οποίες ενδέχεται να υπάρξουν στο πλαίσιο της σχολικής ζωής. Παράλληλα, η εμπειρία της συμμετοχής των μαθητών σε εξωδιδασκτικές δραστηριότητες, όπως Ομάδες Αγωγής Υγείας, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης ή Πολιτιστικών Θεμάτων συνεισφέρουν, αφ' ενός μεν στη μείωση της κοινωνικής απομόνωσης, και αφ' ετέρου στην ενίσχυση των συναισθηματικών δεσμών των μαθητών με το σχολείο.

Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες και το Internet επίσης, σε συνδυασμό με την υλοποίηση προγραμμάτων γνωριμίας με άλλους λαούς και πολιτισμούς π.χ. μέσω διακρατικών συνεργασιών ή ανταλλαγών, παρέχουν την ευκαιρία στους μαθητές να έρθουν σε επαφή με τη διαφορετικότητα και συμβάλλουν στην προσέγγιση των άλλων με αμοιβαία κατανόηση και αποδοχή. Η καλλιέργεια ενός πνεύματος συνεργασίας και σεβασμού των μαθητών μεταξύ τους, καθώς και μεταξύ μαθητών και καθηγητών θα μπορούσε να αποτρέψει την εκδήλωση φαινομένων ακραίων επιθετικών συμπεριφορών.

Η καθιέρωση πιο συστηματικής συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων εξάλλου, αποδεικνύεται στην πράξη ιδιαίτερα χρήσιμη, ενώ η συμμετοχή του Συλλόγου Γονέων στις δραστηριότητες ή τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει το σχολείο, βοηθούν να εξασφαλιστεί μια συνεχής αλληλεπίδραση και ανατροφοδότηση μεταξύ τους. Σε περιπτώσεις μάλιστα όπου υπήρξε η ευκαιρία κοινών συναντήσεων γονέων και εκπαιδευτικών στο πλαίσιο συζητήσεων με ειδικούς ψυχικής υγείας διαπιστώθηκε ότι διευκολύνθηκε σημαντικά η μεταξύ τους συνεργασία και επικοινωνία.

Άλλωστε, στόχος όλων των παραπάνω είναι να γίνει το σχολείο ένας χώρος ευχάριστος, φιλόξενος και ασφαλής για όλους τους μαθητές, όπου θα κυριαρχεί ένα συναισθηματικό κλίμα καλό, θετικό, ευχάριστο, που θα προωθεί, όχι μόνο τη γνώση, αλλά και τη συνεργασία.

Κάτι τέτοιο όμως εμπίπτει στην «Πολιτική» του Σχολείου, ανεξάρτητα από η βαθμίδα του. Βέβαια, ίσως με τα σημερινά δεδομένα αυτό να είναι πιο εφικτό στις μικρότερες βαθμίδες της Εκπαίδευσης, όπως στο νηπιαγωγείο, όπου οι γονείς έχουν σχεδόν καθημερινή επαφή με το μοναδικό πρόσωπο αναφοράς, τη νηπιαγωγό του παιδιού τους.

Τι μπορεί να προσφέρει η συνεργασία με ένα Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο

Από τις συναντήσεις ενημέρωσης και συνεργασίας με γονείς και εκπαιδευτικούς στα σχολεία διαπιστώνεται, ότι το πάγιο αίτημα για καθιέρωση του σχολικού ψυχολόγου παραμένει εδώ και πολλά χρόνια ανικανοποίητο. Δυστυχώς, οι υπάρχουσες Ιατροπαιδαγωγικές Υπηρεσίες, με την ευρύτατη περιοχή ευθύνης που έχουν αφ' ενός, αλλά και την ελλιπή στελέχωση σε μόνιμο και εξειδικευμένο προσωπικό που τις χαρακτηρίζει αφ' ετέρου, δε θα μπορούσαν στην πράξη να αναλάβουν να καλύψουν τα κενά στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ωστόσο, η παρουσίαση της πολυπλοκότητας του φαινομένου της βίας και επιθετικής συμπεριφοράς καθιστά εμφανή τη σημασία της σταθερής και ουσιαστικής συνεργασίας μεταξύ γονέων, εκπαιδευτικών και μαθητών,

διαδικασία στην οποία και οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας έχουν να συνεισφέρουν στην επίτευξη του στόχου της πρόληψης. Προκύπτει δηλαδή η ανάγκη για μια σφαιρική και ολιστική προσέγγιση του θέματος.

Όμως, η μέχρι τώρα εμπειρία δείχνει, ότι αυτό που συνήθως συμβαίνει στην πράξη, είναι εκπαιδευτικοί και γονείς να απευθύνονται στους ειδικούς μόνο μετά από κάποιο συμβάν, το οποίο δημιουργεί αναστάτωση και αποσταθεροποίηση και για το λόγο αυτό εμφανίζεται με το χαρακτήρα του «επείγοντος. Έτσι, το αίτημα που συνήθως διατυπώνεται για συνεργασία περιορίζεται σε «πυροσβεστικού τύπου» παρεμβάσεις, δηλαδή στην αντιμετώπιση ακραίων καταστάσεων.

Παρόλα αυτά, ουσιαστική θα μπορούσε να είναι η συμβολή ενός Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου σε προγράμματα επιμόρφωσης γονέων και εκπαιδευτικών, στη δημιουργία Σχολών Γονέων, καθώς και στη διοργάνωση βιωματικών σεμιναρίων με στόχο τη βελτίωση και την καλλιέργεια των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων. Εξάλλου, οι δραστηριότητες που αφορούν την εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση όλων όσων παίζουν ένα καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη και την καθημερινή ζωή παιδιών και εφήβων, αποτελεί ένα ενδιαφέρον και ταυτόχρονα προκλητικό τμήμα της εργασίας, όχι μόνο των παιδοψυχιάτρων, όπως ορίζεται και από τις οδηγίες του Royal College of Child and Adolescents Psychiatrists της Βρετανίας, αλλά και ολόκληρης της διεπιστημονικής ομάδας που αυτοί συντονίζουν.

Επιπλέον, θα ήταν σκόπιμο, εάν είναι εφικτό, το σχολείο να έχει ένα επαγγελματία ψυχικής υγείας ως πρόσωπο αναφοράς, με τον οποίο θα μπορούσαν γονείς και εκπαιδευτικοί να συζητούν καταστάσεις που προβληματίζουν ή εμπνέουν ανησυχία.

Άλλωστε, οι συναντήσεις συνεργασίας με ειδικούς από το χώρο της ψυχικής υγείας συμβάλλουν και στην καταπολέμηση του φόβου του στιγματισμού σε περίπτωση που οι γονείς απευθυνθούν για βοήθεια σε Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία.

Συμπεράσματα

- Η ενίσχυση της αυτοεκτίμησης είναι καθοριστικής σημασίας, τόσο για παιδιά δυναμικούς δράστες βίαιης και επιθετικής συμπεριφοράς, όσο και για παιδιά παθητικά και πιθανά θύματα
- Η επικοινωνία, η συμμετοχή, η ενσωμάτωση και η κατανόηση είναι πολύ σημαντικές στην καθημερινή πρακτική στο περιβάλλον της οικογένειας και του σχολείου
- Η υλοποίηση προγραμμάτων που θα βγάζουν 'Κόκκινη Κάρτα' στη βία, την επιθετικότητα και την περιθωριοποίηση θα παίξει καθοριστικό ρόλο στην κατεύθυνση της πρόληψης

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μίλα μη φοβάσαι: Τρεις ιστορίες για τη βία στο σχολείο Εκδόσεις Εταιρίας Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου (Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.)
- Ψυχική υγεία του παιδιού και της οικογένειας, Τόμος Β'. Γιάννης Τσιάντης Εκδόσεις Κστανιώτη
- Μορφές επιθετικότητας, βίας και διαμαρτυρίας στο σχολείο (Γενεσιουργοί παράγοντες και επιπτώσεις). Ν. Πετρόπουλος και Α. Παπαστυλιανού

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Εκδόσεις Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

- Πρόληψη Παιδικής Κακοποίησης: Οδηγός Δράσης και Τεκμηρίωσης Εκδόσεις World Health Organization
- Οδηγός για την αναγνώριση και την αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης του παιδιού. Επιμέλεια: Ε. Αγάθωνος- Γεωργοπούλου Εκδόσεις Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού
- Γονείς: Όταν τα πράγματα.....δεν πάνε καλά. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Έκδοση Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
- Επιθετικότητα στο σχολείο. Προτάσεις για πρόληψη και αντιμετώπιση Επιστημονική Επιμέλεια: Ν. Πετρόπουλος και Α. Παλαστυλιανού. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Εκδόσεις Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
- Πώς να μιλήσετε σε ένα παιδί για... Το βιβλίο της Γραμμής Σύνδεσμος για τους γονείς. Επιστημονική Εποπτεία: Ιωάννης Τσιάντης. Εκδόσεις Εταιρίας Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου (Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.)- ΚΟΑΝ
- Child and Adolescent Psychiatry –Modern Approaches. Blackwell Scientific Publications. Oxford 1985
- Basic Child and Adolescent Psychiatry. Philip Barker

Sites στο Internet: www.bullying.co.uk, www.bullying.org,
www.stopbullyinnow.com, www.bulyonline.org

Αθανασοπούλου Λίλιαν: "Σωματική τιμωρία-ψυχοσωματική ανάπτυξη-κακοποίηση: επικίνδυνες σχέσεις"

Η ανάπτυξη του παιδιού είναι στενά συνδεδεμένη με την ποιότητα της φροντίδας που παρέχεται από τους γονείς. Από την αρχή της ζωής, η **αμοιβαιότητα** και η **ευχαρίστηση** μεταξύ μητέρας βρέφους στην διάρκεια της καθημερινής φροντίδας-τάϊσμα, μπάνιο, παιχνίδια αποτελούν βασικά κριτήρια συναισθηματικής υγείας.

Η **συνέχεια** στην φροντίδα στην διάρκεια της ζωής, και η διευκόλυνση της ανάπτυξης αυτά που εξασφαλίζει ο επαρκής γονιός.

Η γονική επάρκεια συνελώς, αναφέρεται σε έναν συναισθηματικά προσανατολισμένο (στις ανάγκες του παιδιού) και υπεύθυνο ενήλικα, ο οποίος έχει την ικανότητα να εγκαθιστά σχέση-δεσμό (attachment) με ένα παιδί, να σχεδιάζει και οργανώνει ένα 'σπίτι', να εγγυάται ασφάλεια, να προσφέρει επαρκή φροντίδα, τροφή, 'καταφύγιο' και ιατρική περίθαλψη. Οι γονείς (και με την ευρύτερη έννοια οι φροντιστές των παιδιών π.χ. εκπαιδευτικοί, προσωπικό ιδρυμάτων κ.α.) ωστόσο, συχνά εμφορούνται από αντιλήψεις που περνούν και στην φροντίδα των παιδιών. Οι αντιλήψεις αυτές, είτε συνδέονται με πολιτισμικές καταβολές, είτε με στερεότυπα, είτε με δικές τους εμπειρίες ανατροφής. Για παράδειγμα η αντίληψη ότι το παιδί 'ανήκει' στους γονείς, ο προβληματισμός σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών και των ενηλίκων, και βεβαίως η χρήση της σωματικής τιμωρίας.

Στο πλαίσιο της καθημερινής φροντίδας λοιπόν, συχνά οι γονείς χρησιμοποιούν την τιμωρία. Η σωματική τιμωρία, θεωρείται μέθοδος διαπαιδαγώγησης και πειθαρχίας. Στόχος είναι η διόρθωση ή ο έλεγχος μη επιθυμητής συμπεριφοράς του παιδιού. Παρουσιάζει μεγάλο εύρος ως προς τις μορφές: απλό χτύπημα μέχρι σοβαρές και επικίνδυνες κακώσεις ενώ, σύμφωνα με τους υποστηρικτές της- δεν αποσκοπεί ευθέως στην προσβολή της προσωπικότητας του παιδιού.

Η συζήτηση σχετικά με τη χρήση της βίας στην ανατροφή των παιδιών δεν είναι τόσο νέα όσο πιθανόν πιστεύουμε. Αντίθετα, οι χαρακτηριστικές αντιλήψεις για το ζήτημα φαίνεται να έχουν διαμορφωθεί ήδη από τους κλασικούς χρόνους. Οι έρευνες στην ελληνική πραγματικότητα καταδεικνύουν, ότι η ένταση και ο εκνευρισμός των γονέων ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά των παιδιών, η ευρύτερη κοινωνική αποδοχή της σωματικής τιμωρίας ως μεθόδου διαπαιδαγώγησης και η απουσία βοήθειας στην ανατροφή των παιδιών από τρίτα πρόσωπα, είναι οι κύριοι παράγοντες που οδηγούν τους Έλληνες γονείς στη χρήση της βίας σε ήπια μορφή, αν και μόνο ένα ελάχιστο ποσοστό (5%) δηλώνει ότι η σωματική τιμωρία προλαμβάνει την εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς, ενώ αντίθετα, σε πολύ υψηλά ποσοστά πιστεύουν ότι με τη χρήση της σωματικής τιμωρίας το παιδί μπορεί να φύγει από το σπίτι να εκδηλώσει διάφορες μορφές παραβατικής συμπεριφοράς, να γίνει επιθετικό, πεισματάρικο και αδιάφορο στην τιμωρία.

Έχει σημασία να υπογραμμισθεί ότι ισχυρότερος παράγοντας στη χρήση της σωματικής τιμωρίας, πάνω και πέρα απ' όλους τους άλλους, είναι η αντίληψη ότι η σωματική τιμωρία αποτελεί δικαίωμα των γονιών.

Τα παραπάνω ζητήματα, καθώς και το θέμα της σύνδεσης της σωματικής τιμωρίας και των επιπτώσεων της, θα παρουσιαστούν στην παρούσα εισήγηση.

Σταμπόλη – Γεροβασιλείου Ντίνα: "Γονείς και Έφηβοι: επαναστατικότητα και επικίνδυνες συμπεριφορές"

Μία απίστευτη εξέλιξη συντελείται στη φάση αυτή: ραγδαία και αλματώδης σωματική ανάπτυξη, κατάκτηση της αφηρημένης σκέψης στο ψυχολογικό επίπεδο, συναισθηματικές αλλαγές που συνοδεύουν τις παραπάνω διεργασίες, αλληλεπίδραση με τους κοινωνικούς παράγοντες. Ο έφηβος πρέπει να ανεξαρτοποιηθεί από τους γονείς του, να δημιουργήσει νέο είδος κοινωνικών σχέσεων με τους συνομηλίκους του και των δύο φύλων και με τους ενηλίκους, να προσαρμοστεί στην αυξανόμενη σεξουαλική ωριμότητα. Θα πρέπει να αποφασίσει για τους προσωπικούς εκπαιδευτικούς και επαγγελματικούς στόχους και να προετοιμαστεί για τις ευθύνες του ενεργού πολίτη. Καθώς αντιμετωπίζει όλες αυτές τις απαιτήσεις ο έφηβος αναπτύσσει σταδιακά μια φιλοσοφία της ζωής, δηλαδή μια άποψη του κόσμου και μια σειρά από ηθικές αξίες και πρότυπα. Πριν μπορέσει να εγκαταλείψει με επιτυχία την ασφάλεια της παιδικής εξάρτησης από τους άλλους, πρέπει να έχει κάποια ιδέα για το ποιος είναι, πού πάει και ποιες είναι οι δυνατότητές του να φτάσει. Ο αιώτερος σκοπός κάθε διαδικασίας κοινωνικοποίησης είναι να επιτρέψει στον έφηβο να αναπτύξει το μοναδικό του δυναμικό σαν ανθρώπινο ον, με συνέπεια προς τα δικαιώματα των άλλων. Όσον αφορά στην νοητική εξέλιξη σ' αυτό το στάδιο ο έφηβος κερδίζει σημαντικές ικανότητες: τη μεταστροφή της σκέψης από το πραγματικό στο πιθανό, την ικανότητα να εξετάζει με συστηματικό και αντικειμενικό τρόπο πολλές πιθανότητες ταυτόχρονα, την ικανότητα να κάνει αφηρημένους συλλογισμούς για υποθετικές καταστάσεις. Η νοητική αυτή ανάπτυξη επηρεάζει τη φύση των σχέσεων γονιών-παιδιού, τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, τη δημιουργία ταυτότητας. Ο D.Elkind παρατηρεί ότι: η συνειδητοποίηση της ασυμφωνίας ανάμεσα στο υπαρκτό και το δυνητικό συμβάλλει στο να γίνει ο έφηβος επαναστάτης. Συγκρίνει συνέχεια το δυνητικό με το πραγματικό και ανακαλύπτει ότι το πραγματικό υστερεί. Η κριτική πολλών εφήβων για τα υπάρχοντα κοινωνικά, πολιτικά και θρησκευτικά συστήματα και η ενασχόλησή τους με την εξεύρεση εναλλακτικών συστημάτων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητά τους για αφηρημένη λογική σκέψη. Οι αξίες των γονιών συχνά αμφισβητούνται. Το να είναι κανείς ψυχικά υγιής δε σημαίνει ότι περνάει τη ζωή του χωρίς συγκρούσεις.

Η F.Dolto συνήθιζε να λέει πως ο έφηβος μοιάζει με τον αστακό κατά την εποχή που αλλάζει το κέλυφός του: είναι εκτεθειμένος σε όλους τους κινδύνους και στην ανάγκη να κατασκευάσει ένα νέο κέλυφος. Οι πειραματισμοί, η τάση εξερεύνησης των ορίων, η αντίδραση στην εξουσία, η πεποίθηση ότι είναι άπρωτοι και ότι το κακό που συμβαίνει στους άλλους δεν πρόκειται να συμβεί σ' αυτούς, η ανάληψη περισσότερων ρίσκων, η υπερβολή, η αντιφατικότητα, οι συναισθηματικές μεταπτώσεις, η παλινδρόμηση σε προηγούμενες –παιδιάστικες συμπεριφορές

είναι χαρακτηριστικά της εφηβείας.

Προβλήματα της εφηβείας που μας απασχολούν είναι σχετικά με την κατάθλιψη, με την εικόνα του σώματος και διατροφικές διαταραχές, με χρήση-κατάχρηση αλκοόλ, καπνού, ουσιών, internet, βίαιη συμπεριφορά.

Ποιες συμπεριφορές πρέπει να προσέξουμε και ποιες θα μας ανησυχήσουν; Τι μπορούμε να κάνουμε σαν γονείς και σαν εκπαιδευτικοί;

Η κατανόηση των αναγκών των εφήβων (εξάρτηση, εξιδανίκευση, οριοθέτηση, σχέση με συνομηλίκους...) βοηθάει στην κατανόηση της συμπεριφοράς τους.

Η γενναιοδωρία, το απόλυτο, η ελευθερία, η αδελφικότητα, η εφευρετικότητα είναι ανθρώπινες αξίες που ζωντανεύει η εφηβεία. Ευτυχώς ορισμένοι ενήλικοι μένουν πιστοί στα ιδανικά των εφήβων που υπήρξαν κάποτε, ακόμη κι αν έχουν

καταλάβει ότι δεν ήταν δυνατά όλα, όπως το είχαν στην εφηβεία τους. Καθώς τα νέα παιδιά δέχονται έντονες πιέσεις από πολλές πλευρές, γεγονός που τους δημιουργεί μεγάλο άγχος, χρειάζονται την ειλικρίνεια και την εμπιστοσύνη των ενηλίκων, που αναδύεται μόνον από τη στάση ζωής και το παράδειγμά τους.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΜΕΡΟΣ

Παράλληλα Εργαστήρια

1. Μαρία Ελευθεριάδου, Παιδοψυχίατρος και Ισμήνη Τσαμουρτζή, Ψυχολόγος. "Σχολικός εκφοβισμός: Γονείς και εκπαιδευτικοί συνεργάτες στη βελτίωση της επικοινωνίας".
2. Ροδόπη Νικολάρα, Παιδοψυχίατρος και Ντίνα Σταμπόλη-Γεροβασιλείου, Ψυχολόγος. "Έφηβοι και παιδιά εκτεθειμένα στη βία του internet".
3. Λίλιαν Αθανασοπούλου, Παιδοψυχίατρος και Δημήτριος Καρατζένης, ειδ. Παιδοψυχίατρος. Έφηβοι με παραπτωματική συμπεριφορά. "Ανασηκώνοντας το προσωπείο της βίας"
4. Θόδωρος Μπούρμπουλας, Παιδοψυχίατρος και Αναστασία Καραλανίδου, ειδ. Παιδοψυχίατρος. "Η επιθετικότητα των μικρών παιδιών: Προωθώντας την επίλυση των συγκρούσεων".
5. Μαρία Παπαδοπούλου, Συμβουλευτική Ψυχολόγος και Ιωάννα Δαγγουλίδου, ειδ. Παιδοψυχίατρος. "Η επαναστατικότητα των εφήβων και η επικοινωνία μέσα στην οικογένεια".
6. Λάζαρος Σιάντσης, Κλινικός Ψυχολόγος – Ψυχοθεραπευτής και Χριστίνα Βυρσωκινού, Ψυχολόγος. "Δημιουργώντας το 'αντίδοτο' της βίας".
7. Κωνσταντίνος Κιουρτσής, Βιολόγος και Χριστίνα Χρησιτίδου, Κοινωνικής Εργασίας. "Η σκέψη και τα συναισθήματα πριν τη διευθέτηση διαφορών".

«Γονείς και εκπαιδευτικοί συνεργάτες στη βελτίωση της επικοινωνίας»

Συντονιστές : Μ. Ελευθεριάδου, Ι. Τσαμουρτζή

Η ομάδα εργασίας είχε ως στόχο την προσέγγιση του θέματος από την πλευρά των παιδιών, των γονέων και των εκπαιδευτικών με τη χρήση βιωματικών τεχνικών (role playing). Οι ταυτίσεις που λειτουργούν στο πλαίσιο του role playing διευκολύνουν τη βαθύτερη κατανόηση των ψυχολογικών διαδικασιών που σχετίζονται, τόσο με τη θυματοποίηση, όσο και με την ακραία έκφραση επιθετικής συμπεριφοράς, που αντιστοιχεί στο σχολικό εκφοβισμό.

Στην αρχική ομάδα εργασίας συμμετείχαν 13 άτομα (γονείς και εκπαιδευτικοί), ενώ στη συνέχεια χωρίστηκαν σε τέσσερις μικρότερες υποομάδες. Όλοι τους είχαν την ευκαιρία να μελετήσουν δύο περιστατικά, να συζητήσουν και να καταγράψουν συναισθήματα και τρόπους διαχείρισης της κατάστασης.

Το πρώτο περιστατικό έδωσε την αφορμή για ένα προβληματισμό σχετικά με τις συναισθηματικές ανάγκες του παιδιού που καταλήγει να εκφοβίζει κάποιους αδύναμους συμμαθητές του, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο η στάση γονέων και εκπαιδευτικών συνεισφέρει, όχι μόνο στη συνέχιση αυτής της συμπεριφοράς, αλλά με τον καιρό οδηγεί σε ολοένα και μεγαλύτερη επιθετικότητα και δυνητική επικινδυνότητα.

Το δεύτερο περιστατικό αφορούσε την παρενόχληση ενός μαθητή από μεγαλύτερα παιδιά και ανέδειξε τον καταλυτικό ρόλο που έπαιξε η παρατηρητικότητα του δασκάλου αφ' ενός, και η κατάλληλη προσέγγισή του αφ' ετέρου, ώστε να βρεθεί έγκαιρα μια διέξοδος για συνεργασία με ειδικούς. Έτσι, μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα το παιδί που ήταν φοβισμένο και απομονωμένο, με τη συντονισμένη θεραπευτική παρέμβαση και τη συνεργασία του σχολείου, της οικογένειας και των ειδικών κατάφερε να νιώσει και πάλι ότι είναι αγαπητό, έχει φίλους και, όπως το ίδιο δήλωσε στην ψυχολόγο που το παρακολούθησε, «τώρα βρίσκομαι στον Παράδεισο».

Τέλος, όλοι συμμετείχαν με ιδιαίτερη δημιουργικότητα στο παιχνίδι ρόλων, που διευκόλυνε την ομάδα να καταλήξει σε κάποια σημαντικά συμπεράσματα, που αποτυπώθηκαν, μεταξύ άλλων και στο ερωτηματολόγιο αξιολόγησης που δόθηκε και συμπληρώθηκε στο τέλος της συνάντησης. Με βάση λοιπόν τις προτάσεις των ίδιων των μελών της ομάδας:

Τα πιο σημαντικά πράγματα που μπορούν να κάνουν οι γονείς είναι:

- Να είναι κοντά στα παιδιά τους, ώστε να αφουγκράζονται τις ανησυχίες, τα προβλήματα και τους φόβους των παιδιών
- Να επικοινωνούν και να προσπαθούν συνεχώς να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των παιδιών τους, ώστε αυτά να νιώθουν άνετα να μιλήσουν στους γονείς, εάν κάποιος τα ενοχλήσει ή τα στεναχωρήσει
- Να ασχολούνται οι γονείς με τα παιδιά τους
- Να προσεγγίζουν ουσιαστικά τα παιδιά τους, ώστε να κρατούν ανοιχτά τα κανάλια της επικοινωνίας μαζί τους
- Να μάθουν να τα αποδέχονται, όπως είναι

Τα πιο σημαντικά πράγματα που μπορεί να κάνει το σχολείο είναι:

- Στο χώρο του σχολείου βασικό ρόλο παίζει ο εκπαιδευτικός, ο οποίος πρέπει να είναι ιδιαίτερα παρατηρητικός και να πλησιάζει με ευαισθησία τα παιδιά
- Η συνεργασία με τους γονείς είναι απαραίτητη, καθώς επίσης και η ενημέρωση των εκπαιδευτικών από τους ειδικούς ψυχικής υγείας
- Το σύγχρονο σχολείο θα πρέπει να επικεντρωθεί στην καλλιέργεια της επικοινωνίας, την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των παιδιών και ταυτόχρονα να εξασφαλίσει τη δυνατότητα έκφρασής τους
- Παράλληλα, η συμμετοχή σε εξωσχολικές δραστηριότητες θα μπορούσε να συνεισφέρει στην ένταξη, την κοινωνικοποίηση και την ενσωμάτωση των περιθωριοποιημένων μαθητών
- Η συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες τονίζεται από όλους ως πρωταρχική αναγκαιότητα, ενώ προτείνεται να έχει ένα χαρακτήρα σταθερό και μόνιμο
- Γονείς και εκπαιδευτικοί πρέπει να πλησιάσουν τα παιδιά «θύτες», να εντοπίσουν τις ικανότητές τους και να τους αναθέσουν ρόλους, ώστε να νιώσουν ότι και αυτοί μπορούν να είναι σημαντικοί
- Τα παιδιά έχουν μέσα τους τόση ενέργεια που αναζητά τρόπους έκφρασης. Όχι μόνο το σχολείο, αλλά και η οικογένεια έχει την υποχρέωση αφ' ενός μεν να δείξει έμπρακτα την αποδοχή των παιδιών, γι' αυτό που είναι (και όχι γι' αυτό που θα ήθελαν γονείς και εκπαιδευτικοί να είναι τα παιδιά- μαθητές), και αφ' ετέρου να ενθαρρύνουν την έκφραση των παιδιών. Δηλαδή, τονίζεται πώς τα δικαιώματα των παιδιών συναντούν τις υποχρεώσεις και τη φροντίδα των ενηλίκων που εμπλέκονται στην διαπαιδαγώγησή τους

Αυτό που θα ήθελα να μοιρατώ με όσους δε συμμετείχαν στην Ομάδα μου είναι:

- Θα ήθελα να μεταλαμπαδεύσω ό,τι αποκόμισα από την Ομάδα, γι' αυτό μόλις τους δοθεί η ευκαιρία να μην τη χάσουν
- Κάθε επιθετική συμπεριφορά μπορεί να κρύβει κάτι βαθύτερο, που δεν φαίνεται με την πρώτη ματιά. Αντί λοιπόν να ρίχνουμε τις ευθύνες στους άλλους, καλό θα είναι να δούμε πώς θα μπορούσαμε να συμβάλλουμε θετικά στην επίλυση αυτών των θεμάτων
- Το σύγχρονο σχολείο πρέπει να είναι ανοιχτό στην επικοινωνία με τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και τους ειδικούς από διάφορους φορείς. Επίσης, επιτακτική θεωρώ την ανάγκη συνεργασίας, ενώ ιδιαίτερα σημαντικό είναι να μάθουμε να ακούμε αυτό που έχουν να μας πουν τα παιδιά μας.
- Ίσως κάθε παιδί που εκδηλώνει μια δύσκολη, επιθετική ή παραβατική συμπεριφορά, να αναζητά στην πραγματικότητα ένα ρόλο. Χρέος μας λοιπόν είναι να το διευκολύνουμε να τον βρει και να αντλήσει έτσι προσωπική ικανοποίηση, αποδοχή και αναγνώριση. Διότι όλα τα παιδιά έχουν ανάγκη να είναι ενταγμένα σε μια ομάδα ή ένα κοινωνικό σύνολο.

Η συμμετοχή μου στην Ομάδα με βοήθησε να:

- ...προσεγγίσω περισσότερο το θέμα, μπαίνοντας στη θέση του «κακού». Επίσης, αντάλλαξα απόψεις με τα υπόλοιπα μέλη της Ομάδας.

- ...να περάσω από το ρόλο του παρατηρητή, στο ρόλο του ηθοποιού, δηλαδή να βιώσω την κατάσταση
- ...να προσεγγίσω το θέμα μέσω της ενσυναίσθησης. Να το αντιμετωπίσω ως άμεσα εμπλεκόμενος παράγοντας και όχι ως παρατηρητής
- Η συμμετοχή μου στην Ομάδα με βοήθησε να δω την παιδική παραβατικότητα με άλλο μάτι
- Η Ομάδα με βοήθησε να αντιληφθώ το πόσο δυστυχισμένα είναι τα παιδιά θύτες. Τώρα κατανοώ πως αυτό που βιώνουν οι θύτες είναι εξίσου οδυνηρό με τα θύματα
- Η Ομάδα με βοήθησε να προβληματιστώ και να συνεργαστώ
- ...να μην ξεχνώ να δείχνω την ίδια προσοχή σε όλα τα παιδιά και τους μαθητές μου

Πώς σας φάνηκε ο τρόπος παρουσίασης του θέματος:

- Καινοτόμος, ενδιαφέρων, βιωματικός
- Σίγουρα πολύ δημιουργικός
- Εκπληκτικός. Ειδικά με το παιχνίδι ρόλων ένιωσα συναισθήματα, μπήκα στη θέση του ήρωα της ιστορίας και προβληματίστηκα. Θα δοκιμάσω αυτού του είδους την προσέγγιση και με τους μαθητές μου.
- Ο τρόπος προσέγγισης του θέματος κράτησε το ενδιαφέρον μου αμείωτο και τεταμένο, καθ' όλη τη διάρκεια της παρουσίασης
- Ο τρόπος της προσέγγισης ήταν ευφάνταστος και διατήρησε ζωντανό το ενδιαφέρον, με αποτέλεσμα όλοι να συμμετέχουν, καταθέτοντας σκέψεις και προβληματισμούς

Τελικά όλοι συμφωνούν, ότι η βιωματική προσέγγιση του θέματος κάλυψε πλήρως τις ανάγκες τους και βοήθησε στην κατανόηση των πολλών πτυχών του προβλήματος.

"Εφηβοι και παιδιά εκτεθειμένα στη βία του internet".

Συντονιστές : Νικολάρα Ροδόπη – Γεροβασιλείου Ντίνα

Ο χάρτης του ίντερνετ

πηγή: Μονάδα Εφηβικής Υγείας-Μ.Ε.Υ. της Β' Παιδιατρικής Κλινικής του Παν/μίου Αθηνών

- 76% των Ελλήνων 16-20 ετών κάνει χρήση του διαδικτύου.
- 65% των νέων χρησιμοποιεί το διαδίκτυο για διασκέδαση.
- 58% το χρησιμοποιεί για επικοινωνία.
- 1% των εφήβων βρέθηκε εθισμένο στο Διαδίκτυο.
- 12,8% ήταν στα όρια του εθισμού.
- 8% ήταν «συνδεδεμένο» πάνω από 20 ώρες την εβδομάδα.
- 4,2% των εφήβων έχει δεχθεί παρενόχληση μέσω του Διαδικτύου.
- 19,4% αναφέρει χρήση πορνογραφικών ιστοσελίδων.
- Οξύ το πρόβλημα στην περιφέρεια.
- Στην ΜΕΥ για θεραπεία, 45 πλέον παιδιά εθισμένα στο Διαδίκτυο (εφημερίδα Ε.Τ. 14.09.2008).

Παιδοφιλία- Διαδίκτυο- Νέες Τεχνολογίες

- Οι ειδικοί κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για την άνθηση της παιδοφιλίας στο ίντερνετ και καλούν γονείς και φροντιστές να παρακολουθούν συνεχώς τις δραστηριότητες των ανηλίκων.
- Το φαινόμενο της παιδοφιλίας διαδίδεται, πλέον, και μέσω της τηλεόρασης, με τα διάφορα παιδικά talent shows, τα παιδικά καλλιστεία, τη Eurovision junior, τα ανήλικα τραγουδιστικά ταλέντα στις πρωινές κ.λ.π. ψυχαγωγικές εκπομπές, και άλλα παρακμιακά φαινόμενα ένταξης των παιδιών στον απατηλό κόσμο της show- biz, αναδεικνύοντας την έλλειψη ιδεών που κυριαρχεί στη σημερινή τηλεόραση διεθνώς, η οποία κατασπαράζει πια κάθε εφεδρεία της κοινωνίας.

Χρήση κινητών στα σχολεία

- Για την Α' θμια Εκπαίδευση προτάθηκε η απαγόρευση χρήσης κινητού όλο το σχολικό ωράριο.
- Για την Β' θμια Εκπαίδευση (όπου ήδη απαγορεύεται ρητά η χρήση του στις ώρες των μαθημάτων), ενθαρρύνεται ο διάλογος στη σχολική κοινότητα, με στόχο τη θέσπιση κανόνων εσωτερικής αυτό-δέσμευσης και αυτό-προστασίας.
- Τελευταία εξέλιξη στο πεδίο την κινητής τηλεφωνίας, τα τηλέφωνα που μοιάζουν με παιδικά παιχνίδια και απευθύνονται σε παιδιά 5 ετών και άνω!!! Δεν υπάρχουν αριθμοί σε αυτά, απλά 6-7 κουμπιά διαφορετικών αποχρώσεων αφού οι γονείς ελέγχουν τις κλήσεις, ενώ είναι κατασκευασμένο ώστε να το κρατά εύκολα στην παλάμη του ένα εξάχρονο. Είναι ένα από τα πρώτα αντικείμενα που μπορούν να κρατήσουν και να χειριστούν τα μικρά παιδιά, αν και προέρχεται από τον κόσμο των ενηλίκων.

Ελληνική Πολιτεία – τελευταίες εξελίξεις

Κακούργημα η «προσέλκυση» παιδιών μέσω Ίντερνετ- Κινητών Τηλεφώνων

- Ποινικοποίηση της προσέλκυσης ανηλίκων, μέσω Διαδικτύου και Κινητών τηλεφώνων, με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, καθιερώνει νομοσχέδιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, που θεσπίζει επίσης αυστηρότερες ποινές για τους δράστες εγκλημάτων σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών και πορνογραφίας σε βάρος ανηλίκων.
- Μέτρα προστασίας ανηλίκων:
 - απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος, που συνεπάγεται επαφή/ επικοινωνία με παιδιά, σε άτομα που έχουν καταδικαστεί για πράξεις γενετήσιας εκμετάλλευσης ή κακοποίησης ανηλίκων.
 - δικαίωμα ενημέρωσης του θύματος και της οικογένειας του/της, για την προσωρινή ή οριστική απόλυση του δράστη, καθώς και για άδειες εξόδου του/της από τη φυλακή.
 - μέτρα για την προστασία μαρτύρων ή των οικείων του ανήλικου, προς αποφυγή εκφοβισμού ή εκδίκησης.
 - διαφύλαξη στη Δ/νση Εγκληματολογικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, των δεδομένων σχετικά με την ταυτότητα και το γενετικό προφίλ (DNA) των αμετάκλητα καταδικασμένων.

Πρόσφατες πρωτοβουλίες του Συνηγόρου του Παιδιού

- 30/10/2008: Ο Συνήγορος του Παιδιού ξεκίνησε Δημόσια Διαβούλευση για την προστασία των Δικαιωμάτων του Παιδιού στα «ίντερνετ καφέ», δεδομένης της έλλειψης ειδικής νομοθεσίας.
- Διοργάνωσε Κλειστή Σύσκεψη στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι από τη βουλή, τα αρμόδια Υπουργεία, τους φορείς για την ασφαλή χρήση του διαδικτύου, Μονάδες Υγείας για Παιδιά και Εφήβους, Ενώσεις Καταναλωτών και Σωματεία Επαγγελματιών.
- Συζητήθηκαν τα μέτρα, που μπορούν και πρέπει να ληφθούν ώστε να περιοριστούν οι κίνδυνοι και οι αρνητικές συνέπειες στη σωματική και ψυχοσυναισθηματική υγεία των ανηλίκων.
- Ο Συνήγορος του Παιδιού πρόκειται να απευθύνει τις τελικές προτάσεις του προς την Πολιτεία. Για το λόγο αυτό καλεί όλους τους φορείς, που ασχολούνται με το θέμα να αποστείλουν τις θέσεις και τις προτάσεις τους.
- Επίσης προσκαλεί ομάδες εφήβων (σε σχολεία, συμβούλια νέων, κ.α.) να στείλουν τις απόψεις τους στο: cr@synigoros.gr
- Πληροφορίες: Τηλ. Γραμματείας 210-7289703, www.o-18.gr
www.synigoros.gr

Βιβλιογραφία

- «Δικαιώματα του Παιδιού και ο ρόλος του Συνηγόρου του Παιδιού» Τσαγκάρη Μ., Εισήγηση στο σεμινάριο του ΕΚΔΔΑ, Φεβρουάριος 2009
- «Η παιδική πορνογραφία ως μορφή ακραίας βίας», Χαρίσης Θεμιστοκλής, τα. Δ/ντης Ασφαλείας Θεσσαλονίκη, Εισήγηση στο σεμινάριο του ΕΚΔΔΑ, Φεβρουάριος 2009

"Έφηβοι με παραπτωματική συμπεριφορά. Ανασηκώνοντας το προσώπιο της βίας".

Συντονιστές : Αθανασοπούλου Λίλιαν, Καρατζένης Δημήτριος

Η εφηβεία ορίζεται ως το *αναπτυξιακό στάδιο μετάβασης από την παιδική ηλικία στην ενήλικη ζωή* ή διαφορετικά *στη νεότητα* (πιο ουσιαστική προσέγγιση της αναπτυξιακής διαδικασίας). Ξέχωρα από τον ιατρικό ορισμό, από μια γενική άποψη αποτελεί μια «συγκυρία», με την έννοια της συνδρομής ή σύγκλισης πολλών παραμέτρων: ατομικών (γενετικών, βιολογικών, ψυχικών), οικογενειακών (ιστορία της οικογένειας, δια-γενεακή διάσταση, τρέχουσα λειτουργία της οικογένειας), και ευρύτερων κοινωνικο-πολιτισμικών έως και πολιτικο-οικονομικών παραγόντων, στο πλαίσιο της σύγχρονης κοινωνίας. Οι παραπτωματικές συμπεριφορές ανήκουν διαγνωστικά στις διαταραχές διαγωγής, μια πολυπληθή και ετερογενή ομάδα δυσπροσαρμοστικών τρόπων συμπεριφοράς, όπως για παράδειγμα η παραμονή εκτός σπιτιού αργά το βράδυ, το σκασιαρχείο, οι κλοπές, ο εμπρησμός ή ακόμα η σεξουαλική επίθεση. Είναι μία από τις συχνότερες διαγνώσεις στην παιδοψυχιατρική (McDermott, 1996).

Ωστόσο, η παραπτωματικότητα είναι χρήσιμο να διακρίνεται από την παραβατικότητα, στην οποία ενυπάρχει εμπλοκή του νόμου και να «απομονώνεται» από τις λοιπές εκδηλώσεις των διαταραχών διαγωγής.

Το παράπτωμα (παρά + πίπτω) ετυμολογικά μπορεί να ειπωθεί ως σφάλμα, δηλαδή πέφτω σε λάθος, λαθεύω, αστοχώ (από τη σκοπιά του εφήβου-«δράστη») ή ως σφάλμα, πλάνη, αστόχημα (από τη σκοπιά του ίδιου ή και των άλλων). Από την άλλη πλευρά, η προσέγγιση μέσω των όρων *διαγωγή-επιθετικότητα-παραβατικότητα*, δίνει συχνά μεγάλο βάρος στην σημασία της επίπτωσης της συμπεριφοράς στους άλλους και ενίοτε παραβλέπει αυτά που προσπαθεί να επικοινωνήσει ή νοιώθει ο 'έφηβος-δράστης', επί παραδείγματι, οδύνη, ανημπόρια, απόπειρα θωράκισης μέσω της συμπεριφοράς

Η ίδια η «συγκυρία» της εφηβείας, ο εγωκεντρισμός, η εφηβική ατρωτότητα, η «επαναστατικότητα» και η διαδικασία προς την αυτονόμηση, εμπριέχουν την πιθανότητα 'παραβατικότητας', συχνά σαν κομμάτι της φυσιολογικής ανάπτυξης. Άλλοτε, διάφορες καταστάσεις, μερικές με έναρξη από την παιδική ηλικία ακόμη, εκδηλώνονται στην φάση αυτή και με τέτοιου τύπου συμπεριφορές π.χ. προβλήματα προσοχής (διαταραχή ελαττωματικής προσοχής και υπερκινητικότητας), διαταραχές της διάθεσης, της σκέψης, διασχιτικές διαταραχές, *κατάχρηση ουσιών*, νοητικές και γνωστικές δυσχέρειες (οριακή νοητική λειτουργικότητα, μαθησιακές δυσκολίες), νευρολογικά ελλείμματα (ελαφρά, επαναλαμβανόμενα επεισόδια διασεισεων σε αθλητικούς τραυματισμούς) κ.α.

Επιπλέον, η γονεϊκή ανεπάρκεια και οι αντίξοες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες παίζουν σημαντικό ρόλο στη γέννηση συγκεκριμένων μορφών επιθετικών και ακατάλληλων σεξουαλικών συμπεριφορών (κεκαλυμμένα περιστατικά σωματικής, σεξουαλικής και συναισθηματικής κακοποίησης, φτώχεια).

Η παραπτωματική συμπεριφορά, όπως και η εφηβεία, αποτελούν οικεία «περάσματα» στη ζωή του καθενός μας. Είναι δίπλα μας, στην οικογένειά μας, στην εργασία μας, στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Όλοι μας άμεσα ή και έμμεσα τα έχουμε συναντήσει σε κάποια περίοδο της ζωής μας. Πάρα ταύτα, δυσκολευόμαστε αρκετά να τα κατανοήσουμε, όταν ερχόμαστε σε απ' ευθείας επαφή μαζί τους ή επιπρόσθετα καλούμαστε και να τα αντιμετωπίσουμε. Ο/Η έφηβος/η με παραπτωματική συμπεριφορά είναι γεγονός ότι μας δυσκολεύει αρκετά απ' όποια οπτική να το δούμε. Του γονιού, του συγγενή, του

εκπαιδευτικού, του ιατρού. Μας ανησυχεί αρκετά, μας θορυβεί, μας κινητοποιεί. Πολλές φορές είναι σα να χτυπά ένα «καμπανάκι», ένας συναγερμός.)

Η αποκλίνουσα ή και «αμαρτωλή» συμπεριφορά του εφήβου (πολύ συχνότερα στα αγόρια από ότι στα κορίτσια) κινητοποιεί πρωτίστως θέματα που αφορούν τον ίδιο, το παρόν και το μέλλον του. Κατά δεύτερο λόγο, προκύπτουν θέματα που αφορούν στην οικογένειά του ή και το σχολείο του (συχνά απασχολούν περισσότερο τους άλλους παρά τον ίδιο τον έφηβο).

Και βέβαια, θέτουν ζητήματα, σε σχέση με την κοινωνία, τόσο σε επίπεδο παθογένεσης της νεανικής παραβατικότητας, όσο και αντιμετώπισης της, με κατανόηση και ενσωμάτωση σε αντιδιαστολή με την απομόνωση και τον στιγματισμό.

Στο εργαστήρι, θα προσπαθήσουμε, με βάση (και) την εμπειρία μας από την καθημερινή κλινική εργασία με παιδιά, εφήβους και τις οικογένειες τους, από κοινού με τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς που θα συμμετάσχουν, να ψηλαφήσουμε τα παραπάνω θέματα.

"Η Επιθετικότητα των Μικρών Παιδιών: Προωθώντας την Επίλυση των Συγκρούσεων"

Συντονιστές : Μούρμπουλας Θεόδωρος, Καραλανίδου Αναστασία

Το εργαστήριο απευθύνεται σε ομάδα έως 15 ατόμων, εκπαιδευτικών και γονέων που ασχολούνται, έχουν, ή ενδιαφέρονται για παιδιά προσχολικής ηλικίας (2-5 ετών).

Θα διερευνηθούν με συμμετοχικό- βιωματικό τρόπο ζητήματα και διαστάσεις της αναπτυξιακής εξέλιξης των παιδιών της ηλικίας αυτής καθώς και συνδέσεις με εκδηλώσεις διεκδίκησης, θυμού και επιθετικότητας από μέρους των παιδιών και των επαγόμενων συγκρούσεων.

Θα γίνει προσπάθεια να επεξεργασθούν σκέψεις και εμπειρίες των συμμετεχόντων που αφορούν την εμφάνιση και αντιμετώπιση ανάλογων καταστάσεων και να συγκριθούν με τα βασικά δεδομένα της τρέχουσας σχετικής έρευνας και βιβλιογραφίας.

"Η επαναστατικότητα των εφήβων και η επικοινωνία μέσα στην οικογένεια"

Συντονιστές : Μαρία Παλαδοπούλου, Ιωάννα Δαγγουλίδου

Η περίοδος της εφηβείας αποτελεί το σημαντικότερο σταθμό στην ωρίμανση του ατόμου και συνοδεύεται από σωματικές, κοινωνικές και συναισθηματικές αλλαγές, οι οποίες έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην ψυχική ηρεμία του εφήβου και κατ'επέκταση των γονέων του. Ο έφηβος σταδιακά αρχίζει να αποκτά αρκετή γνώση για τον κόσμο των ενηλίκων, στον οποίο ψάχνει να βρει την ταυτότητά του, τα πιστεύω του, τις φιλοσοφίες του. Η εφηβεία είναι η πιο επίπονη περίοδος ανάπτυξης που έχει να αντιμετωπίσει ο γονέας σήμερα.

Στο συγκεκριμένο εργαστήριο προσπαθήσαμε να βοηθήσουμε τους γονείς να μπουν για λίγο στη θέση των εφήβων, για να δουν τα πράγματα από τη δική τους σκοπιά, αλλά και να απαλλαχτούν από τις ενοχές που τους επιβαρύνουν. Έγινε μια προσπάθεια να βιώσουν την ψυχική ένταση των εφήβων παιδιών τους, ώστε να κατανοήσουν καλύτερα τις αντιδράσεις τους. Για το σκοπό αυτό έγινε χρήση **βιωματικών ασκήσεων**, παρουσίαση συγκεκριμένων **περιπτώσεων** και **ομαδική συζήτηση**, ούτως ώστε να μπορέσουν οι γονείς να αναγνωρίσουν τις στάσεις τους μέσα στην οικογένειά τους και όπου κρίνουν οι ίδιοι απαραίτητο, να τις τροποποιήσουν.

Πιο αναλυτικά, αφού χωρίστηκαν σε δυάδες, είχαν την ευκαιρία να μιλήσουν για τον εαυτό τους, να ακούσουν και να γνωρίσουν τον συνομιλητή τους, τον οποίο στη συνέχεια παρουσίασαν στην ευρύτερη ομάδα. Στη συνέχεια, χωρίστηκαν σε μικρές ομάδες (4-5 ατόμων) και κατέγραψαν τις ανησυχίες τους για τους εφήβους – παιδιά τους, οι οποίες συνίστανται στα εξής:

- 1) Ανησυχία για τις παρέες τους και το είδος των επιρροών που ασκούν πάνω τους
- 2) Ανησυχία για τις εξόδους τους, για το τι θα συναντήσουν εκεί έξω κι αν θα μπορέσουν να αναγνωρίσουν τους κινδύνους
- 3) Ανησυχία για το κάπνισμα, το αλκοόλ και τα ναρκωτικά
- 4) Αδιαφορία για το διάβασμα και αποχή από κάθε λογοτεχνικού τύπου έντυπο
- 5) Πώς θα διαχειριστούν την καταθλιπτική τους διάθεση;
- 6) Πώς θα τηρηθούν τα όρια από εμάς κι από αυτούς;
- 7) Αντιστροφή ρόλων μητέρας – κόρης
- 8) Ψυχολογική βία από συμμαθητές
- 9) Τι κάνουμε αν δεν τηρούν το ωράριο επιστροφής ή κάτι που έχουμε συμφωνήσει ότι θα γίνει;
- 10) Πώς αντιμετωπίζεται η διαφορετική άποψη – διαφωνία μεταξύ των δυο γονέων;
- 11) Κινητά και ηλεκτρονικοί υπολογιστές
- 12) Σεξουαλική διαπαιδαγώγηση

Ακολούθησε μια εκτενής συζήτηση γύρω από τις παραπάνω ανησυχίες, με ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των γονέων και διάφορες ερωτήσεις προς τις συντονίστριες. Έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον και οι περισσότεροι συμμετείχαν με έντονο ενθουσιασμό. Μέσα από τη συζήτηση στην ομάδα και την ανταλλαγή

προσωπικών εμπειριών των γονέων, προέκυψαν διάφορες προτάσεις αλλά και τεχνικές αντιμετώπισης διαφόρων καταστάσεων που τους ανησυχούσαν.

Ακολούθησε εργασία σε μικρές ομάδες. Η κάθε ομάδα ασχολήθηκε με ένα διαφορετικό περιστατικό “δύσκολου” έφηβου και τους ζητήθηκε να απαντήσουν σε διάφορες ερωτήσεις, ώστε να γίνει συζήτηση στην ευρύτερη ομάδα. Σε αυτό το σημείο έγινε αναφορά στις βασικές δεξιότητες καλής επικοινωνίας και στα πιθανά εμπόδια που ενδέχεται να τη μπλοκάρουν.

Τέλος, ζητήθηκε από τους γονείς να καταγράψουν τις δικές τους προτάσεις για την αντιμετώπιση των αρχικών ανησυχιών τους και προέκυψε ο παρακάτω δωδεκάλογος:

- 1) Συζήτηση με τον έφηβο για τη λήψη αποφάσεων. Να γίνεται σεβαστή και η δική του γνώμη.
- 2) Αγάπη, αποδοχή, εμπιστοσύνη, επικοινωνία, σεβασμός και κατανόηση των αλλαγών που του συμβαίνουν.
- 3) Να διατηρούμε την ψυχραιμία μας και να μην αντιδρούμε εν θερμώ
- 4) Να μη χρησιμοποιούμε χαρακτηρισμούς και να ελέγχουμε την επιθετικότητά μας.
- 5) Να ακούμε παρά να επικρίνουμε, να υποδεικνύουμε αντί να απαιτούμε ή να επιβάλουμε και γενικά να προσπαθούμε για ορθή επικοινωνία.
- 6) Να τονώνουμε την αυτοπεποίθησή τους.
- 7) Να φροντίζουμε να ικανοποιούνται οι συναισθηματικές τους ανάγκες και να υποστηρίζουμε τις επιλογές τους.
- 8) Να μπούμε στη θέση τους.
- 9) Ενημέρωση για τους κινδύνους.
- 10) Να είμαστε σταθεροί στα όριά μας συγχρόνως και ευέλικτοι.
- 11) Σεβασμός στις επιλογές τους, στις σκέψεις τους και στα συναισθήματά τους.
- 12) Να δείχνουμε την αγάπη μας.

Το εργαστήριο ολοκληρώθηκε με την παρακολούθηση ενός ολιγόλεπτου βίντεο σχετικά με το πόσο μεγάλη επιρροή ασκεί στο παιδί η συμπεριφορά και η στάση των γονέων, μέσα από τη διαδικασία της μίμησης, με τίτλο «Τα παιδιά κάνουν αυτά που παρατηρούν». Δόθηκε ενημερωτικό υλικό σε όλους, το οποίο περιλάμβανε μια θεωρητική ανάλυση της εφηβείας και των προβλημάτων που τη συνοδεύουν, καθώς και κάποιες προτάσεις αντιμετώπισης για τους γονείς.

Στην τελική αξιολόγηση οι περισσότεροι γονείς ανέφεραν ότι αυτό που τους άρεσε από το εργαστήριο ήταν η πολυφωνία, οι ανοιχτές ερωτήσεις, ο αυθορμητισμός, η συζήτηση και η ανταλλαγή σκέψης, το ότι ακούστηκαν διάφορες εμπειρίες και υπήρξε σεβασμός σε όλες, το ότι προτάθηκαν λύσεις κι αυτό ήταν βοηθητικό, η συμμετοχή και η διάθεση επικοινωνίας. Σημεία πάνω στα οποία υπήρξε κριτική ήταν το διαφορετικό επίπεδο και η δυσκολία στην επικοινωνία μεταξύ κάποιων μελών, η απουσία εκπροσώπων του αντρικού φύλου, ο λιγοστός χρόνος, ο μεγάλος αριθμός συμμετεχόντων, ότι κάποιιοι πλατείαζαν επαναλαμβάνοντας τα ίδια και η στειρότητα κάποιων απόψεων. Τέλος, οι πλειοψηφία των γονέων εξέφρασαν την επιθυμία για πραγματοποίηση περισσότερων συνεδριών με μεγαλύτερη διάρκεια και να γίνονται πιο συχνά αυτά τα εργαστήρια και μέσα από τα σχολεία.

Προτεινόμενη βιβλιογραφία για γονείς

- «Εφηβεία. Η ηλικία της επανάστασης», Δρ Χαρά Νομικού. Εκδοτικός οίκος: Α.Α. Λιβάνη, ISBN 960-14-0868-1
- «Ψυχολογικά προβλήματα εφηβικής ηλικίας», Martin Herbert. Επιμέλεια: Α. Καλαντζή-Αζίζι. Εκδόσεις: Ελληνικά Γράμματα, ISBN 960-7019-43-1
- «Παιδιά που ζηλεύουν», Νέσια Λανιάντο. Εκδόσεις: Καστανιώτη, Βιβλιοθήκη για γονείς
- «Η σεξουαλική αφύπνιση της εφηβείας», Θάνος Ασκητής. Εκδόσεις: Καστανιώτη, ISBN 960-03-1791-7
- «Ο θυμός των παιδιών. Παραμύθια για την κατανόηση της παιδικής συμπεριφοράς» Alba Marcolli (μετάφραση: Μελής Μελετιάδης). Εκδόσεις: University Studio Press. ISBN 960-12-0932-8
- «Δημιουργική Σκέψη στο σχολείο και στην οικογένεια», Ι.Ν. Παρασκευόπουλος. Αθήνα 2004
- «Πώς να μιλήσετε σε ένα παιδί για.....», Το βιβλίο της γραμμής-σύνδεσμος για τους γονείς. Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.
- «Τα παιδιά χρειάζονται όρια – τα έχουν ανάγκη», Δρ Jan-Uwe Rogge. Εκδόσεις: Θυμάρι. ISBN 960-349-102-0
- «Κατανοώντας το βρέφος σας», Λίζα Μίλερ. Σειρά ΕΚ: Ψυχιατρική βιβλιοθήκη για το παιδί και τον έφηβο. Δ/ντής σειράς: Ι. Τσιάντης, Δ. Αναστασόπουλος. Μετάφραση: Τσιάντη Βάσω. ISBN 960-03-1335-0
- «Κατανοώντας το παιδί σας 1-2 ετών», Ντέμπορα Στάινερ. Εκδόσεις: Καστανιώτη. ISBN 960-0314764
- «Τα δύσκολα παιδιά», Varma Ved. Εκδόσεις: Ελληνικά Γράμματα. ISBN 960-344-076-0
- «Διατροφή & Ύπνος των παιδιών», Martin Herbert. Επιμέλεια: Β. Παπαδιώτη – Αθανασίου. Εκδόσεις: Ελληνικά γράμματα
- «Τα ψέματα των παιδιών», Νεσια Λανιάντο & Τζιανφιλίπο Πιετρα. Βιβλιοθήκη για γονείς. Εκδόσεις: Καστανιώτη.

"Το αντίδοτο της βίας"

Συντονιστές : Σιάντσης Λάζαρος, Βυρσωκινού Χριστίνα

Το εργαστήριο που πραγματοποιήθηκε ήταν βιωματικό και βασίστηκε στις εξής αρχές:

1. Στην Σωκρατική αρχή ότι η αλήθεια και η γνώση βρίσκονται στον καθένα μας, μέσα του. Αυτό που χρειάζεται είναι να βρεθεί ο κατάλληλος τρόπος και η πρόσβαση σ' αυτήν την γνώση
2. Η βιωματική μάθηση είναι η πιο αποτελεσματική μέθοδος μάθησης. Το μέλος της ομάδας που συμμετέχει ενεργά στην διαδικασία της μάθησης κατακτά καλύτερα το αντικείμενο της μάθησης του.
3. Η δημιουργία ομαδικού και συνεργατικού κλίματος είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την καλή διεξαγωγή της μάθησης και την επίτευξη των στόχων.
4. Η διαμόρφωση κατάλληλου χώρου - μοκέτα, μαξιλάρια - και η επαφή των συμμετεχόντων με υλικά όπως μπλοκ ζωγραφικής, κηροπογιές βοηθάει και διευκολύνει την πρόσβαση των ενηλίκων στο συναισθηματικό τους κόσμο. Η ακρόαση κατάλληλης μουσικής μπορεί να λειτουργήσει επίσης ενισχυτικά.
5. Η βία δεν είναι κάτι ξένο αλλά είναι συστατικό στοιχείο της φύσης μας, είναι μια μορφή ενέργειας. Ο τρόπος με τον οποίο θα εκδηλωθεί θα εξαρτηθεί από πολλούς παράγοντες, κληρονομικότητα, περιβάλλον, αρχές και αξίες που έχει υιοθετήσει ο καθένας μας.

Διαδικασία και περιεχόμενο

1. Το εργαστήριο ξεκίνησε με παρουσίαση των συντονιστών και των μελών της ομάδας, με καταγραφή των προσδοκιών τους από το εργαστήριο και ακολούθησε μια άσκηση εμπιστοσύνης για το δέσιμο της ομάδας.
2. Στην συνέχεια ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να αποδώσουν την έννοια της βίας όπως την φαντάζεται ο καθένας, μέσα από μια ζωγραφιά, την οποία κρέμασαν σ' ένα ταμπλό. Το σύνολο των ζωγραφιών δημιούργησε μια μικρή «έκθεση ζωγραφικής» με κοινό θέμα. Ακολούθησε συζήτηση με βάση τις ζωγραφιές και τα συστατικά στοιχεία της βίας που είχε ανακαλύψει ο καθένας. Προς το τέλος της ενότητας αυτής χωρίστηκαν οι συμμετέχοντες σε δύο μικρές ομάδες και η κάθε μια δημιούργησε, με την βοήθεια του σώματος του κάθε μέλους, ένα «άγαλμα», αποδίδοντας την έννοια της βίας. Έγινε αξιολόγηση τόσο του ομαδικού τρόπου εργασίας όσο και ανάλυση – περιγραφή αυτού που ήθελε η κάθε ομάδα να αποδώσει.
3. Η ίδια διαδικασία ακολουθήθηκε αυτή την φορά με στόχο την αναζήτηση του «αντίδοτου» της βίας. Κατά την διάρκεια της ζωγραφικής υπήρχε μουσική υπόκρουση και ο καθένας ήταν ελεύθερος να κινηθεί στο χώρο. Κοινό χαρακτηριστικό στις ζωγραφιές των μελών σχετικά με το αντίδοτο της βίας ήταν το θέμα της αγάπης. Η αγάπη και η αλληλεγγύη εκφράστηκαν τόσο μέσα από τις ζωγραφιές όσο και μέσα από το «άγαλμα» που έφτιαξε η κάθε μικρή ομάδα.

4. Το εργαστήριο ολοκληρώθηκε με διάφορες ερωτήσεις στις οποίες καλούνταν να απαντήσουν τα μέλη της κάθε ομάδας. Ερωτήσεις που συμβάλουν στην δημιουργία ενός πιο θετικού κλίματος, στην καλύτερη γνωριμία και εξοικείωση των μελών μεταξύ τους. Σ' ένα ασφαλή τρόπο αυτοαποκάλυψης.
5. Τέλος έγινε αξιολόγηση του εργαστηρίου και ο καθένας αποχαιρέτισε τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας διαβάζοντας ένα τυχαίο απόφθεγμα σχετικά με την αγάπη από το βιβλίο-δώρο «Μόνο η αγάπη αλλάζει τον κόσμο», εκδ. Πατάκη. Παραθέτουμε τρία αποφθέγματα:
 - Χρειάζεται μεγάλο θάρρος για να ανακαλύψει κανείς την καλοσύνη που κρύβεται μέσα του, Pablo Casals (1876 – 1973)
 - «Πάντοτε λέω ότι η αγάπη αρχίζει από το σπίτι: πρώτα η οικογένεια, μετά η γειτονιά και η πόλη σου. Είναι εύκολο να αγαπάς ανθρώπους που είναι μακριά αλλά δεν είναι εύκολο να αγαπάς αυτούς που ζουν μαζί σου ή ακριβώς δίπλα σου», Μητέρα Τερέζα.
 - «Κανένας δεν γεννήθηκε μισώντας έναν άλλον άνθρωπο λόγω του χρώματος, της καταγωγής, της θρησκείας του. Οι άνθρωποι διδάσκονται να μισούν και αφού μπορούν να μάθουν να μισούν, μπορούν να διδαχθούν και να αγαπούν – γιατί η αγάπη έρχεται πιο φυσικά στην ανθρώπινη καρδιά απ' ό τι το αντίθετο της, Nelson Mandela.

“Η σκέψη και τα συναισθήματα πριν τη διευθέτηση διαφορών”

Συντονιστές : Κωνσταντίνος Κιουρτσής Χριστίνα Χρηστίδου

1. Θεωρητικό Μέρος: Γνωριμία. Εισαγωγή στο θέμα

Ο συντονιστής και η συντονίστρια καλωσορίζουν τους συμμετέχοντες και αυτοσυστήνονται.

Στη συνέχεια, ζητάνε από τα μέλη της ομάδας να θυμηθούν μία σκηνή σύγκρουσης που έζησαν από τα παιδικά χρόνια τους μέχρι σήμερα (αναμονή). Ακολούθως τα μέλη της ομάδας λένε, διαδοχικά, το όνομά τους και κατονομάζουν τα συναισθήματα που νιώθει κάποιος πριν και κατά την στιγμή της σύγκρουσης (στον πίνακα της αίθουσας καταγράφονται σε μια στήλη τα συναισθήματα που εκφράζονται)

Προτείνεται στους συμμετέχοντες να σχηματίσουν μικρές ομάδες των 4-6 ατόμων. Το κάθε μέλος της μικρής ομάδας:

- θα επιλέξει και θα εκφράσει μία ιστορία σύγκρουσης στην οποία ήταν πρωταγωνιστής/τρια ή ήταν απλός/ή παρατηρητής/τρια και θα εξηγήσει ποιος ήταν ο ρόλος της σκέψης και των συναισθημάτων
- Στη συνέχεια ένας/μία εκπρόσωπος της κάθε μικρής ομάδας θα εξηγήσει τη σχέση σκέψης και συναισθημάτων στις ιστορίες που ακουστήκαν στην ομάδα του/της.

Οι εκπρόσωποι των ομάδων καλούνται να παρουσιάσουν τη σχέση σκέψης και συναισθημάτων στις ιστορίες που ακουστήκαν στην ομάδα του/της.

Συνοψίζονται όσα ακούστηκαν από τους εκπροσώπους όλων των μικρών ομάδων και ακολουθεί μια μικρή εισήγηση σχετικά με την ενεργοποίηση ή τον περιορισμό της σκέψης από τα συναισθήματα και αντιστρόφως.

Τονίζεται επίσης ότι τη σκέψη:

- ή τη χρησιμοποιούμε περιορισμένα.
- ή μαθαίνουμε να τη χρησιμοποιούμε σε όλη την ευρύτητά της.
- ή μαθαίνουμε να την εναρμονίζουμε με τα συναισθήματά μας.

Τέλος, παρουσιάζεται η **τεχνική του χάρτη της σκέψης** (θεωρητικό μέρος) με τη βοήθεια ενός διαγράμματος στον πίνακα της αίθουσας, στο οποίο να φαίνονται οι διαστάσεις της σκέψης με τη μορφή διαδοχικών βημάτων.

2. Εργαστηριακό-βιωματικό μέρος:

2.1 Περικλής, 43 ετών

Ο συντονιστής και η συντονίστρια παρουσιάζουν την περίπτωση του Περικλή.

Ζητάνε από όλους να αποφασίσουν σιωπηλά τι έχουν να προτείνουν στον Περικλή και αυτό να το γράψουν σε ένα χαρτί, να το διπλώσουν και να το φυλάξουν μυστικό. Δε θα χρειαστεί να το ανακοινώσουν.

Οι συμμετέχοντες καλούνται να βοηθήσουν τον Περικλή να αποφασίσει με βάση τη **τεχνική του χάρτη της σκέψης**.

Συνοψίζουν επαναλαμβάνοντας τις προτάσεις που διατύπωσε η ομάδα.

Ζητάνε από όλους τους συμμετέχοντες να συγκρίνουν σιωπηλά τις προτάσεις αυτές με την προσωπική τους πρόταση που είχαν γράψει στο χαρτί τους. Στη συνέχεια να πουν στην ομάδα, αν επιμένουν στην αρχική τους πρόταση ή αν την αλλάζουν έστω και λίγο.

Ακολουθώς εξηγούν ότι η ομάδα θα εργαστεί με την ίδια τεχνική πάνω σε δεύτερη περίπτωση.

2.2 Ελένη, 15 ετών

Ο συντονιστής και η συντονίστρια παρουσιάζουν την περίπτωση της Ελένης.

Η ομάδα εργάζεται με την **τεχνική του χάρτη της σκέψης** και καταλήγει σε προτάσεις προς την Ελένη.

2.3 Η ομάδα δημιουργεί τη δική της περίπτωση

Τα βήματα είναι:

1. Επιλογή ήρωα (φύλο, όνομα, ηλικία, τόπο, οικογενειακό περιβάλλον, προσωπικά χαρακτηριστικά, σχέσεις, κλπ).
2. Επιλογή προβλήματος για το οποίο θα χρειαστεί λήψη απόφασης.
3. Επιλογή της στιγμής λήψης απόφασης
4. Διαβούλευση, επίλυση.

3. Το κλείσιμο του εργαστηρίου

Ο συντονιστής και η συντονίστρια

- Συνοψίζουν τις εργασίες του εργαστηρίου. Οι συμμετέχοντες συμπληρώνουν, διορθώνουν, προτείνουν
- Προτείνουν σε όλους τους συμμετέχοντες διαδοχικά, να εκφράσουν τη γνώμη τους για την **τεχνική του χάρτη της σκέψης**.
- Ευχαριστούν τα μέλη της ομάδας για τη συμμετοχή τους
- Ζητάνε από όλα τα μέλη διαδοχικά να εκφράσουν με μια λέξη ή έκφραση, πως αισθάνονται αυτή τη στιγμή
- Οι συμμετέχοντες συμπληρώνουν το δελτίο αξιολόγησης του εργαστηρίου.

ΤΕΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ

Το Σάββατο 13 Ιουνίου 2009 ολοκληρώθηκε η εκδήλωση που διοργάνωσε το Τοπικό Συμβούλιο Πρόληψης της Παραβατικότητας (Το.Σ.Π.Πα.) του Δήμου Έδεσσας, με το γενικό τίτλο: "**Σπάζοντας τον κύκλο της βίας. Σεμινάριο για τη διευθέτηση των συγκρούσεων**". Η εκδήλωση αυτή είχε διάρκεια πέντε ώρες και πραγματοποιήθηκε στους χώρους του 4^{ου} Δημοτικού Σχολείου Έδεσσας.

Συμμετείχαν ενήλικοι Δημότες Έδεσσας αλλά και πολίτες από άλλα σημεία του Νομού Πέλλας και από άλλα σημεία της Ελλάδας, όπως από την Πάτρα, τις Σέρρες, την Πιερία, την Ημαθία, τον Έβρο, την Καλαμπάκα, την Χαλκιδική και τη Θεσσαλονίκη.

Οι συμμετέχοντες ήταν νομικοί, επαγγελματίες υγείας, επαγγελματίες φροντίδας βρεφών-νηπίων, γονείς νηπίων-παιδιών-εφήβων, εκπαιδευτικοί, αστυνομικοί, κά.

Φιλόξενος οικοδεσπότης ο διευθυντής του 4^{ου} Δημοτικού Σχολείου Παύλος Παπαδημητρίου, ενώ τις γραμματειακές εργασίες διεκπεραίωσαν άψογα η Ειρήνη Ζουμή και η Μαρία Ιωακειμίδου.

Το σεμινάριο χαιρέτησαν με ομιλίες τους, ο Δήμαρχος Ιωάννης Σόντρας, πρόεδρος του Το.Σ.Π.Πα. και η Γεωργία Κικίδου, αντιπρόεδρος του Τ.Σ.Π.Πα. Γενικός συντονιστής ήταν ο Κωνσταντίνος Κιουρτσής, μέλος του Τ.Σ.Π.Πα.

Το **πρώτο μέρος** ήταν θεωρητικό και περιλάμβανε τέσσερις εισηγήσεις και το παρακολούθησαν 138 άτομα. Εισηγητές ήταν: η Ροδόπη Νικολάρα, παιδοψυχίατρος, η Μαρία Ελευθεριάδου, παιδοψυχίατρος, η Λίλιαν Αθανασοπούλου, παιδοψυχίατρος και η Ντίνα Σταμπόλη-Γεροβασιλείου, ψυχολόγος.

Το **δεύτερο μέρος** ήταν εργαστηριακό, αναπτύχθηκαν 7 παράλληλα εργαστήρια και το παρακολούθησαν 93 άτομα.

Εισηγητές/συντονιστές των επτά εργαστηρίων ήταν:

Η Μαρία Ελευθεριάδου, παιδοψυχίατρος και η Ισμήνη Τσαμουρτζή, ψυχολόγος.

Η Ροδόπη Νικολάρα, παιδοψυχίατρος και η Ντίνα Σταμπόλη-Γεροβασιλείου, ψυχολόγος.

Η Λίλιαν Αθανασοπούλου, παιδοψυχίατρος και ο Δημήτριος Καρατζένης, ειδ. παιδοψυχίατρος.

Ο Θεόδωρος Μπούρμπουλας, παιδοψυχίατρος και η Αναστασία Καραλανίδου, ειδ. παιδοψυχίατρος.

Η Μαρία Παπαδοπούλου, συμβουλευτική ψυχολόγος και η Ιωάννα Δαγγουλίδου, ειδ. παιδοψυχίατρος.

Ο Λάζαρος Σιάντσης, κλινικός ψυχολόγος - ψχοθεραπευτής και η Χριστίνα Βυρσωκινού, ψυχολόγος.

Ο Κωνσταντίνος Κιουρτσής, βιολόγος και η Χριστίνα Χρηστίδου, κοινωνικής εργασίας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε η ανάλυση των δελτίων αξιολόγησης που συμπλήρωσαν και παρέδωσαν στη Γραμματεία οι 75 από τους συμμετέχοντες, στα οποία αποδόθηκαν σημαντικά ποιοτικά δεδομένα, μεταξύ των οποίων και τα παρακάτω:

1. Θετικά στοιχεία του Σεμιναρίου.

Μεταξύ των θετικών στοιχείων που καταγράφηκαν είναι και τα εξής: Η βιωματική προσέγγιση που υιοθέτησαν οι εισηγητές/συντονιστές στα εργαστήρια. Η καινοτομία και ποιότητα της διοργάνωσης. Το περιεχόμενο των εργαστηρίων. Το ομαδικό κλίμα εμπιστοσύνης, ζεστασιάς και καλής επικοινωνίας. Το επίκαιρο των θεμάτων. Η μεθοδικότητα και η επιστημονικότητα των εισηγητών/συντονιστών. Η αλληλεπίδραση των μελών της ομάδας. Τα κίνητρα που δόθηκαν για παραπέρα αναζήτηση

2. Αρνητικά στοιχεία του Σεμιναρίου.

Μεταξύ των αρνητικών στοιχείων που καταγράφηκαν είναι και τα εξής: Ο λίγος συνολικός χρόνος που δόθηκε στα εργαστήρια. Το πλάτειασμα κάποιων εισηγητών. Η αδυναμία των συμμετεχόντων να επιλέξουν το εργαστήριο που επιθυμούσαν. Η φλυαρία κάποιων συμμετεχόντων στα εργαστήρια.

3. Επιπλέον στοιχεία του Σεμιναρίου.

Οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι επιθυμούσαν να είχαν συμπεριληφθεί και τα παρακάτω: Να είχε δοθεί σε όλους πλήρες εκπαιδευτικό υλικό. Να είχε προβλεφθεί επανάληψη του σεμιναρίου. Να είχαν δοθεί περισσότερες περιπτώσεις προς μελέτη. Να είχε προβλεφθεί η συμμετοχή και ανηλίκων στα εργαστήρια. Να δίδονταν πιο πρακτικές συμβουλές για την επίλυση προβλημάτων μεταξύ γονέων/παιδιών.

4. Προτεινόμενα θέματα για επόμενες εκδηλώσεις του Το.Σ.Π.Πα.

Οι συμμετέχοντες εκδήλωσαν την προσδοκία τους να παρακολουθήσουν στο μέλλον και άλλες ανάλογες εκδηλώσεις του Τοπικού Συμβουλίου Πρόληψης της Παραβατικότητας με την παρακάτω θεματολογία: Σεξουαλική παρενόχληση. Ανήλικοι παραβάτες (μηχανάκια, αλκοόλ, ναρκωτικά). Εφηβεία και κατάθλιψη. Σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας. Σχέσεις οικογένειας και σχολείου. Ευθύνες ενηλίκων εντός οικογένειας. Απώλεια αγαπημένου προσώπου (θάνατος, διαζύγιο). Βία και παγίδες στο internet. Κοινωνικός αποκλεισμός.

Η αξιολόγηση των εισηγητών/συντονιστών

Η όλη εκδήλωση αξιολογήθηκε και από τους εισηγητές/συντονιστές σε συνάντησή τους ακριβώς μετά τη λήξη του σεμιναρίου. Η γενική αντίληψη ήταν ότι σε γενικές γραμμές τα εργαστήρια εκπλήρωσαν τις δικές τους προσδοκίες και ότι ευχαρίστως θα συμμετείχαν σε ανάλογη εκδήλωση στο μέλλον. Επίσης, σημειώθηκαν οι αδυναμίες αλλά εκφράστηκαν και καινοτόμες ιδέες που αφορούσαν σε μια μελλοντική διοργάνωση.

Με βάση τα συμπεράσματα και τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης εκδήλωσης, το Τοπικό Συμβούλιο Πρόληψης Παραβατικότητας προτίθεται αφενός να συνεχίσει με ανάλογες εκδηλώσεις και αφετέρου να εκδώσει τα πρακτικά του σεμιναρίου αυτού, ώστε να είναι διαθέσιμα στους συμμετέχοντες και όσους άλλους ενδιαφερόμενους πολίτες.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ - ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΩΝ

Αθανασοπούλου Ευαγγελινή

Αποφοίτησα από την Ιατρική Σχολή Θεσσαλονίκης και εν συνεχεία πήρα τον τίτλο της παιδοψυχιατρικής ειδικότητας, την οποία ασκώ από το 1994. Τα τελευταία 8 χρόνια υπηρετώ σαν Επιμελήτρια Ε.Σ.Υ. στο Γ.Ν. 'Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ', αρχικά σαν υπεύθυνη στο Τμήμα Ενδονοσοκομειακής νοσηλείας, ενώ τα τελευταία τρία χρόνια στο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο (εξωνοσοκομειακή δομή)

Συνεχίζω να συμμετέχω σε διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα, σεμινάρια κ.λ.π. τόσο σαν εκπαιδευόμενη όσο και σαν εκπαιδύτρια (μεταξύ αυτών και σε σεμινάριο του ΙΚΠΑ για την σωματική τιμωρία)

Έχω ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα θέματα της κακοποίησης, της βίας και της νεανικής παραβατικότητας, της χρήσης ουσιών στην εφηβεία. Τόσο η καθημερινή κλινική μου εργασία, όσο και η συμμετοχή μου σαν πραγματογνώμονας σε σχετικές περιπτώσεις διατηρούν ζωντανό αυτό το ενδιαφέρον με την έννοια της πρόληψης αλλά και της παρέμβασης σε νεανικούς πληθυσμούς και στο περιβάλλον τους. Σχετικό είναι και το θέμα της –υπό εκπόνηση διατριβής μου– σχετικά με την επάρκεια των γονιών σε οικογένειες με ψυχική νόσο και χρήση ουσιών.

Είμαι παντρεμένη και έχω δύο γιους, 16 και 18 χρόνων

Βυρσωκινού Χριστίνα

Απόφοιτος Αριστοτελείου Παν/μίου Θεσ/νίκης. Μεταπτυχιακές σπουδές στην Ειδική Αγωγή στο Παν/μίο Keele της Αγγλίας. Εργάστηκε ως Επιστημονική Υπεύθυνη του Κέντρου Πρόληψης Δυτικής Θεσ/νίκης «ΔΙΚΤΥΟ ΑΛΦΑ», ως ψυχολόγος στο ΚΕΚΕΥΚΑΜΕΑ Ν. Ημαθίας και τα τελευταία έξι χρόνια εργάζεται ως ψυχολόγος στο ΚΕΔΔΥ Ν. Πέλλας. Ασχολείται με την αξιολόγηση γνωστικών ικανοτήτων παιδιών σχολικής ηλικίας, τη διερεύνηση δυσκολιών μάθησης και την υποστήριξη μαθητών.

Δαγγουλίδου Ιωάννα

Ειδικευόμενη παιδοψυχίατρος, ολοκλήρωσε τις πτυχιακές σπουδές της στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Στην συνέχεια υπηρέτησε ως αγροτική ιατρός στη Μονάδα Τεχνητού Νεφρού του Σισμανόγλειου Νοσοκομείου Κομοτηνής.

Ξεκίνησε την ειδίκευσή της ασκούμενη ως ψυχίατρος ενηλίκων στο Θριάσιο Νοσοκομείο Ελευσίνας. Ακολούθως υπηρέτησε στο Νοσοκομείο Ιδρύματος Μετοχικού Ταμείου Στρατού ως ειδικευόμενη ιατρός νευρολογίας. Από τον Ιούνιο του 2008 ασκείται στην ψυχιατρική παιδιών και εφήβων στο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Βορείου Ελλάδος του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης, προσφέροντας διαγνωστικές και θεραπευτικές υπηρεσίες σε παιδιά, εφήβους και στις οικογένειές τους.

Κατά το ανωτέρω διάστημα παρακολούθησε εκπαιδευτικά σεμινάρια και συνέδρια που αφορούσαν τόσο στην ψυχιατρική ενηλίκων, όσο και στην ψυχιατρική παιδιών και εφήβων, συμμετέχοντας με εργασίες και παρουσιάσεις

Ελευθεριάδου Μαρία

Παιδοψυχίατρος, απόφοιτη της Ιατρικής Σχολής του Α.Π.Θ. και κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Σπουδών στην Κοινωνική Ψυχιατρική και Παιδοψυχιατρική από το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Εργάζεται στη Θεσσαλονίκη και είναι Υπεύθυνη του Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου. Έχει προϋπηρεσία στο Ιατροπαιδαγωγικό Τμήμα του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Κατερίνης (2000-2007) και παλαιότερα στο Κέντρο Παιδοψυχικής Υγιεινής του Ι.Κ.Α. Θεσσαλονίκης (1996-2000). Συμμετείχε ως ομιλήτρια σε πολλά Ελληνικά και Διεθνή Συνέδρια, ενώ έχει σταθερή συνεργασία, όχι μόνο με Προγράμματα Αγωγής Ψυχικής Υγείας, αλλά και με ομάδες γονέων και εκπαιδευτικών, με στόχο την ευαισθητοποίηση και ενημέρωσή τους σε θέματα παιδιών και εφήβων. Πολλές από τις εργασίες της έχουν δημοσιευθεί σε επιστημονικά περιοδικά, ενώ ταυτόχρονα έχει αναπτύξει και συγγραφική δράση..

Καραλανίδου Αναστασία

Πτυχιούχος Ιατρικής του Πανεπιστημίου της Bologna, Ιταλίας. Ειδικεύεται στην Παιδοψυχιατρική, ενώ παράλληλα παρακολουθεί το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου στην Κοινωνική Ψυχιατρική. Ξεκίνησε την ειδίκευσή της ως ασκούμενη ψυχίατρος ενηλίκων στο Π.Γ.Ν. Αλεξανδρούπολης και στη συνέχεια ως ειδικευόμενη ιατρός Νευρολογίας στο Γ.Ν. Αθηνών Πολυκλινική. Από τον Νοέμβριο του 2007 μέχρι και τον Φεβρουάριο του 2009 ασκήθηκε στο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Βορείου Ελλάδος του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης, όπου ανέλαβε και ολοκλήρωσε τη διαγνωστική διαδικασία και τη θεραπευτική αντιμετώπιση παιδιών και εφήβων με διαφορετικές διαταραχές οι οποίες καλύπτουν το φάσμα της ψυχοπαθολογίας της παιδικής και εφηβικής ηλικίας. Συμμετείχε και παρουσίασε εργασίες που ανακοινώθηκαν σε επιστημονικά συνέδρια.

Καρατζένης Δημήτριος

Απόφοιτος Ιατρικής Σχολής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (2003). Ειδικότητα στην Ψυχιατρική Ενηλίκων (18 μήνες - Ψ. Ν. Κέρκυρας). Ειδικότητα στην Παιδονευρολογία (6 μήνες - Ν. Παιδων «Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ»). Υπηρεσία Υπαίθρου (4 μήνες - Άγιο Π. Ι. «Πλατανούσας», Γ.Ν.Ι. «ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΑ»). Ιατρική κάλυψη Παιδικών Κατασκηνώσεων για α-Μ.Ε.Α. (1 μήνας - Νομ. Αυτοδ. Κέρκυρας). Ειδικότητα στην Ψυχιατρική Παιδων - Εφήβων, από Νοέμβριο 2007 έως σήμερα. Συμμετοχή σε πλήθος συνεδριών, σεμιναρίων, ημερίδων και διοργανώσεων. Πρόσφατες δραστηριότητες: εκπαίδευση στη Συστημική Προσέγγιση και στην επίλυση συγκρούσεων (Αθηναϊκό Κέντρο Μελέτης Ανθρώπου- τρέχουσα ακαδημαϊκή χρονιά), συμμετοχή ως συντονιστής στο βιωματικό εργαστήριο με θέμα «Η παιδική κακοποίηση και παραμέληση : τρόποι ανίχνευσης και αντιμετώπισης» (διημερίδα του Δήμου Πολίχνης με θέμα «Προστατεύοντας το παιδί: στο σχολείο, την οικογένεια, την κοινότητα – 16 και 18 Φεβρουαρίου 2009), και συμμετοχή στο σεμινάριο “The Magic & Reality of Process Oriented Psychology” με τους Amy & Arny Mindell (Αθήνα, 25-27 Απριλίου 2009).

Κιουρτσής Κωνσταντίνος

Είναι Βιολόγος, με Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (MSc) στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Σήμερα υπηρετεί στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Νομού Πέλλας, στη θέση του υπευθύνου Αγωγής Υγείας. Δίδαξε σε μαθητές Γυμνασίου/Λυκείου επί 16 έτη και σε ενήλικες επί 12 έτη.

Υπεύθυνος της Σχολής Γονέων Νομού Πέλλας 2004-2008.

Ειδικός σύμβουλος πρόληψης της ουσιοεξάρτησης.

Εκπαιδευτής ενηλίκων και εκπαιδευτής των εκπαιδευτών ενηλίκων.

Επιμορφωτής του ΥΠΕΠΘ στα προγράμματα Αγωγής Υγείας, του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου στα προγράμματα διαχείρισης προβλημάτων σχολικής τάξης, του Κέντρου Έρευνας Θεμάτων Ισότητας στα προγράμματα ισότητας των φύλων.

Παρακολούθησε Σεμινάρια, Ημερίδες, Εργαστήρια, Πανελλήνια και Διεθνή Συνέδρια.

Συμμετείχε με εργασίες του σε Πανελλήνια και Διεθνή Συνέδρια και έχει παράλληλα συγγραφική δράση.

Μπούρμπουλας Θεόδωρος

Γεννήθηκε στις Σέρρες το 1966, μεγάλωσε και σπούδασε στη Θεσσαλονίκη.

Το 1987 έλαβε πτυχίο Φυσικής από το Α.Π.Θ. και στη συνέχεια εισήχθη στο Τμήμα Ιατρικής απ' όπου έλαβε το αντίστοιχο πτυχίο το 1998.

Το 2005 ολοκλήρωσε και έλαβε την ειδικότητα της Παιδοψυχιατρικής στο αντίστοιχο Τμήμα του 'Ιπποκράτειου' Γεν. Νοσ/μείου Θεσ/νίκης.

Στη διάρκεια της ειδικότητας αλλά και στη συνέχεια, ενδιαφέρθηκε και εκπαιδεύτηκε ιδιαίτερα στην συστημική οικογενειακή θεραπεία και στο συντονισμό ομάδων.

Πολύ πριν από τις αντίστοιχες σπουδές, κατά το διάστημα 1985-1993, εργάστηκε ως έκτακτος υπεύθυνος ομάδας παιδιών με ειδικές ανάγκες στο τότε Ψυχολογικό Κέντρο Βορ. Ελλάδας και στις κατασκηνώσεις του.

Από το 2005-2008 εργαζόταν ιδιωτικά ως παιδοψυχίατρος και ως σύμβουλος σε ιδιωτικό Νηπιαγωγείο της Θεσ/νίκης, όπου μεταξύ άλλων πραγματοποιούσε ατομική και ομαδική συμβουλευτική γονέων και εκπαιδευτικών.

Από το Σεπτέμβριο του 2008, εργάζεται ως επικουρικός παιδοψυχίατρος στο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Βορ. Ελλάδας και στην Κινητή Μονάδα Ψυχικής Υγείας παιδιών και εφήβων του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης.

Νικολάρα Ροδόπη

Γεννήθηκα στη Μυτιλήνη το 1960, όπου και τελείωσα τη βασική εκπαίδευση. Το 1977 εισήλθα κατόπιν εξετάσεων στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, απ' όπου αποφοίτησα το 1983 με βαθμό λίαν καλώς. Από τον Ιανουάριο μέχρι και τον Ιούνιο του 1984 υπηρέτησα ως αγροτικός ιατρός στη Βρίσα Λέσβου.

Τον Οκτώβριο του ίδιου έτους διορίστηκα στο Γ.Π.Ν. Αλεξανδρούπολης για άσκηση στην ειδικότητα Νευρολογίας – Ψυχιατρικής. Συμπλήρωσα τη διετή άσκηση για την ειδικότητα Παιδοψυχιατρικής στην Αθήνα (Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής). Το Νοέμβριο του 1989 απέκτησα τον τίτλο της ειδικότητας του Παιδοψυχιάτρου. Για 6 χρόνια περίπου (1989–1995) εργάστηκα ως Παιδοψυχίατρος στην Εταιρεία Κοινωνικής Ψυχιατρικής Θράκης ως υπεύθυνη Κέντρου Ημέρας Παιδιών και κλιμακίων της Κινητής Μονάδας Ψυχιατρικής Περίθαλψης Ν. Έβρου υπό την ευθύνη και διεύθυνση του καθηγητή Π.

Σακελλαρόπουλου. Από τον Ιούλιο του 1996 εργάζομαι ως επιμελήτρια Α' στο Κέντρο Ψυχικής Υγείας Σερρών και έχω την ευθύνη του Παιδοψυχιατρικού

τιμήματος. Από τον Ιανουάριο του 2008 έχω το βαθμό του αναπληρωτή Διευθυντή και από τον Ιανουάριο του 2009 είμαι επιστημονικός υπεύθυνος του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Σερρών. Ζω στις Σέρρες τα τελευταία 14 χρόνια και είμαι μητέρα 2 παιδιών.

Μεταπτυχιακοί τίτλοι : 1992 – 1994: Διετές μεταπτυχιακό δίπλωμα (Master) στην Κοινωνική Ψυχιατρική (Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου Θράκης).

2003–2005: Τριετές πρόγραμμα εκπαίδευσης 400 ωρών στη Συστημική – Οικογενειακή Θεραπεία με υπεύθυνη εκπαίδευσης την κα Καφταντζή Βιολέτα , Ψυχίατρο – Διδάκτορα Ψυχιατρικής του Α.Π.Θ.

Ειδική μετεκπαίδευση: 1989-1996. Σεμινάρια Ψυχαναλυτικής ψυχοθεραπείας διάρκειας 100 ωρών.

Εποπτείες (ομαδικές και ατομικές) στην ψυχαναλυτική θεραπεία παιδιών και ενηλίκων διάρκειας 200 ωρών.

Ατομική ανάλυση: 3 έτη (ψυχαναλυτής Β. Μαούτσος).

Ερευνητικό έργο: Συμμετείχα ως ερευνήτρια το 1993 στο Πανευρωπαϊκό δίκτυο για το Υπερκινητικό Σύνδρομο υπό την καθοδήγηση της καθηγήτριας Κας Ρούσσου Αλεξάνδρας – συντονίστριας για την Ελλάδα. Συμμετείχα επίσης σε 3 ερευνητικά προγράμματα της Α' Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών κατά τα έτη 1984 – 1993, ως άμισθος συνεργάτης.

Συμμετοχή σε συνέδρια (10ετία): 32 Συνέδρια και ημερίδες, 5 συμμετοχές σε στρογγυλές τράπεζες, 1 συμμετοχή ως συντονίστρια σε ημερίδα, 3 συμμετοχές σε συνέδρια ως εισηγήτρια, 5 παρουσιάσεις – ανακοινώσεις εργασιών.

Συμμετοχή σε επιτροπές: Αναπληρωματικό μέλος της Εταιρείας Προστασίας Ανηλίκων (2003 – 2004). Τακτικό μέλος της Τ.Ε.ΨΥ. Ν. Σερρών 2002 – 2004.

Τακτικό μέλος της ΤΕΨΥΠΕ Α' ΠΕΣΥ Κεντρικής Μακεδονίας 2004.

Εκπρόσωπος του Κ.Ψ.Υ. σε 2 συναντήσεις Εργασίας του Ψυχαργώς – Β' φάση (Δεκέμβριος 2005, Ιούνιος 2006), που οργάνωσε το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Επιστημονικός σύμβουλος του ΣΟΦΨΥ Σερρών 2006 – 2007.

Δημοσιεύσεις: 7 Δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά.

Παπαδοπούλου Μαρία

Συμβουλευτική Ψυχολόγος παιδιών κι ενηλίκων, ολοκλήρωσε τις πτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές της στη Μεγάλη Βρετανία και έχει ειδικευτεί στην Ψυχοθεραπεία παιδιών, εφήβων κι ενηλίκων, καθώς και στη Συμβουλευτική Γονέων. Έχει εργαστεί σε δημοτικά σχολεία του Λονδίνου κάνοντας ψυχοθεραπεία σε μαθητές, σε σχολές ψυχολογίας ως καθηγήτρια, σε ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς κάνοντας ομιλίες σε γονείς, στο Δήμο Θεσσαλονίκης ως Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού και σε δημόσια σχολεία και παιδικούς σταθμούς της Θεσσαλονίκης ως Εκπαιδύτρια Συμβουλευτικής Γονέων, μέσω του Ινστιτούτου Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.), όπου ανέλαβε τις Σχολές Γονέων.

Τα τελευταία 2 χρόνια διορίστηκε στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης και απασχολήθηκε στο Συμβουλευτικό Σταθμό απεξάρτησης από Αλκοόλ, Φάρμακα και Τυχερά Παιχνίδια και στο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Βορείου Ελλάδος. Στην παρούσα φάση, εργάζεται στην Κινητή Μονάδα Ψυχικής Υγείας Παιδιών κι Εφήβων του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης, όπου έχει αναλάβει την διοργάνωση και το συντονισμό Ομάδων Συμβουλευτικής Γονέων σε συνεργασία με δήμους και σχολεία του Νομού Θεσσαλονίκης.

Σιάντσης Λάζαρος

Απόφοιτος του Τμήματος Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης με ζετή μετεκπαίδευση στην Κλινική Ψυχολογία – Ψυχοθεραπεία στην γνωστική – συμπεριφορική κατεύθυνση στο Πανεπιστήμιο Μπόχουμ της Γερμανίας. Εργάστηκε ως ψυχολόγος στην Γερμανία σε νοσοκομείο, στο πανεπιστήμιο και σε ξενώνα για άτομα με δυσπροσαρμοστική συμπεριφορά. Σήμερα εργάζεται ως κλινικός ψυχολόγος και ως επιστημονικά υπεύθυνος του Κέντρου Πρόληψης της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών Ν. Πέλλας «Όραμα».

Σταμπόλη-Γεροβασιλείου Ντίνα

Αποφοίτησε από τη Φιλοσοφική Σχολή ΑΠΘ (Τμήμα Ψυχολογίας & Παιδαγωγικής) το 1976. Από το Πανεπιστήμιο Σορβόννης πήρε "Maitrise" Ψυχολογίας (γενετικής & κλινικής). Από το 1980 έως και 1984 εργάστηκε σαν επιστημονική συνεργάτης στην Ιατρική Σχολή ΑΠΘ (Τομέας Κοινωνικής Ιατρικής & Ψυχικής Υγείας, Παράρτημα Αλεξανδρούπολης). Στα πλαίσια Ιατροπαιδαγωγικής Υπηρεσίας του Τμήματος ιδιαίτερη ενασχόληση με παιδιά και εφήβους. Από το 1984 έως 1987 εργάστηκε σαν ψυχολόγος στον Ειδικό Παιδικό και Συμβουλευτικό Σταθμό Μέρμινας Παιδιού Κατερίνης και από το 1987 έως σήμερα υπηρετεί σαν ψυχολόγος στην Ειδική Αγωγή. Αποτέλεσε μέλος της διαγνωστικής Επιτροπής Νομού Πιερίας για μία 10ετία. Έλαβε μέρος σε σεμινάρια της UNESCO/ΥΠ.Ε.Π.Θ για την αντιμετώπιση μαθησιακών δυσκολιών. Συμμετείχε σε σεμιναριακές- επιμορφωτικές συναντήσεις εκπαιδευτικών και γονέων με εισηγήσεις & βιωματικές τεχνικές για θέματα όπως: Μαθησιακές δυσκολίες-τρόποι αντιμετώπισης, Σχέσεις εκπαιδευτικών-γονέων, Συνηθισμένα προβλήματα παιδιών στο σχολείο, Αντιμετωπίζοντας την απώλεια, Ψυχική-συναισθηματική υγεία παιδιών, σε διήμερο αφιέρωμα στην εφηβεία και άλλα. Παρακολούθησε και συμμετείχε σε συνέδρια με ανακοινώσεις. Γλώσσες: Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά.

Τσαμουρτζή Ισμήνη

Διπλωματούχος Ψυχολόγος, απόφοιτη του Πανεπιστημίου Κολωνίας της Γερμανίας. Εργάζεται στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης από το 1992. Αρχικά, έως το 1995 εργάστηκε στο Τμήμα Απεξάρτησης από εξαρτησιογόνες ουσίες, ενώ από τότε μέχρι και σήμερα εργάζεται στο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Βορείου Ελλάδος.

Ως μέλος της διεπιστημονικής ομάδας συμμετέχει στη διαγνωστική και θεραπευτική διαδικασία παιδιών και εφήβων καθώς και στη συμβουλευτική των γονέων τους. Ακόμη εκπαιδεύει φοιτητές ψυχολογίας, τόσο προπτυχιακούς, όσο και μεταπτυχιακούς στην κλινική και σχολική ψυχολογία.

Έχοντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε θέματα που αφορούν θεραπευτικές παρεμβάσεις και συνεργασίες φορέων παρακολουθεί και συμμετέχει σε συνέδρια, συμπόσια και εκπαιδευτικά σεμινάρια Ψυχιατρικής και Ψυχολογίας παιδιών, εφήβων αλλά και ενηλίκων.

Χριστίδου Χριστίνα

Πτυχιούχος Κοινωνικής Εργασίας Ηρακλείου Κρήτης (1984), Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσ/νίκης (1987) και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ (1994).

Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης στην Κοινωνική Ψυχιατρική- Παιδοψυχιατρική της Ιατρικής Σχολής Ιωαννίνων.

Εργάστηκε ως Κοινωνική Λειτουργός σε πρόγραμμα του Δήμου Θεσ/νίκης για παιδιά με ειδικές ανάγκες, σε Γενικά Νοσοκομεία, στο Τμήμα Επανεξέταξης του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσ/νίκης και σε Κέντρο Φροντίδας Οικογένειας του Εθνικού Οργανισμού Πρόνοιας, ως Δασκάλα στην πρωτοβάθμια και ως Καθηγήτρια Κοινωνικής Εργασίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Σήμερα είναι Υπεύθυνη Αγωγής Υγείας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Δυτικής Θεσ/νίκης. Απασχόληση με σχεδιασμό και εφαρμογή προγραμμάτων αγωγής υγείας στα σχολεία, δημιουργία θεματικών δικτύων, εκπαίδευση εκπαιδευτικών.

ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ
ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΗΣ
ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ «ΦΩΣ»

1. Δήμος Έδεσσας
2. Ιερά Μητρόπολη Εδέσσης, Πέλλης & Αλμωπίας
3. Αστυνομική Διεύθυνση Πέλλας
4. Δικηγορικός Σύλλογος Έδεσσας
5. Δημοτική Αστυνομία
6. Δικαστήρια Έδεσσας
7. Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
8. Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
9. Ένωση Συλλόγων Γονέων & Κηδεμόνων
10. Κέντρο Διαφοροδιάγνωσης Διάγνωσης και Υποστήριξης
N. Πέλλας
11. Κέντρο Πρόληψης της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών
N. Πέλλας "ΟΡΑΜΑ"

**το παρόν έντυπο περιέχει τις εισηγήσεις
θεωρητικού και εργαστηριακού μέρους
του σεμιναρίου
"σπάζοντας τον κύκλο της βίας"
που πραγματοποιήθηκε στην Έδεσσα
το Σάββατο 13 Ιουνίου 2009
με διοργανωτή
το τοπικό συμβούλιο
πρόληψης της παραβατικότητας
του δήμου Έδεσσας**

ISBN: 978 – 960 – 931655 – 2